



T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

FELSEFİ BİR PROBLEM OLARAK KADIN BEDENİ

Yüksek Lisans Tezi

Dilan AYDEMİR

Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı
Kadın Çalışmaları Yüksek Lisans Programı

İZMİR
2023

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

FELSEFİ BİR PROBLEM OLARAK KADIN BEDENİ

Yüksek Lisans Tezi

Dilan AYDEMİR

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Gülgün MEŞE

Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı
Kadın Çalışmaları Yüksek Lisans Programı

2023
İZMİR

ETİK KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

EÜ Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca Yüksek Lisans Tezi / Doktora Tezi olarak sunduğum “**Felsefi Bir Problem Olarak Kadın Bedeni**” başlıklı bu tezin kendi çalışmam olduğunu, sunduğum tüm sonuç, doküman, bilgi ve belgeleri bizzat ve bu tez çalışması kapsamında elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara atıf yaptığımı ve bunları kaynaklar listesinde usulüne uygun olarak verdiğimi, tez çalışması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını, bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya diğer bir üniversitede başka bir tez çalışması içinde sunmadığımı, bu tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda bilimsel etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Dilan AYDEMİR

ÖNSÖZ

Bu çalışma boyunca büyük bir özveriyle beni destekleyen ve değerli tecrübelerini bana aktarıp, çalışmamı yönlendiren tez danışmanım Doç. Dr. Gülgün Meşe'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, bu zorlu yolculuğumda, en büyük destekçilerim olan aileme ve sevdiklerime en içten teşekkürlerimi iletmek istiyorum. Bana verdikleri motivasyon ve cesaret bu tez çalışmasını bitirmek için bana bir güç kaynağı oldu.

İzmir, 2023

Dilan Aydemir

ÖZET

Tarih boyunca şeyler ikili karşıtlıklar halinde ayrılmışlardır. Kadın ve erkek de bu ikilikten nasibini almıştır. Günümüzde de içinde bulunduğumuz topluma bakıldığında cinsiyetler arasındaki ayrım oldukça farklı alanlarda göze çarpmaktadır. Cinsiyetler arasındaki ayrım öylesine doğallaşmıştır ki neredeyse her alana işlemiştir. Böylelikle kadın ve erkek arasındaki bu ayrım mekanların kullanımından reklamlara, sosyal medyadan moda kadar gündelik yaşam pratiklerine sızmayı başarmıştır.

Toplumsal gereksinimlerden dolayı ortaya çıkan bu ayrım bedenleri de dişil ve eril olarak ikiye ayırmıştır. En çok kadın bedenini etkisi altına almıştır. Kadın bedeninin maruz kaldığı bu etkinlik onun tahakküm altında olduğunun bir göstergesidir. Başka bir deyişle kadın bedeninin aslında bir iktidar tarafından denetim altında tutulduğunu söylemek mümkündür. Araştırmada ele alınan beden üzerindeki ayrım ve tahakkümdür. Dolayısıyla araştırmada bahsedilecek olan iktidar ise Foucaultcu bir iktidardır.

Bu araştırmada, kadın bedeninin hangi pratiklerle kontrol altına alındığı belirlenecek, daha sonra ortaya çıkarılan bu pratiklerde kadın bedeninin nasıl ve neden tahakküm altına alındığını incelenecektir. Öğrencilerle birlikte yapılan anket sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda hangi gündelik pratiklere yansıdığı tespit edilecek ve bu pratiklerde kendini nasıl gösterdiği incelenecektir. Çalışmanın sonucunda kadın bedeni ve eril tahakküm arasındaki ilişkinin nasıl işlediği ve kadın bedeninin hangi araçlar ile kontrol altına alınmaya çalışıldığı ortaya çıkacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tahakküm, Beden, Kadın Bedeni, Beden Algısı, Yaşam Pratikleri.

ABSTRACT

Throughout history, things have been divided into binary oppositions. Men and women have also been subject to this dichotomy. Even in today's society, the distinction between genders is evident in various domains. The division between genders has become so normalized that it has permeated almost every aspect of life. As a result, this division between women and men has infiltrated everyday life practices, ranging from the use of spaces to advertisements, from social media to fashion.

This division, stemming from societal requirements, has also divided bodies into feminine and masculine categories, with women's bodies being the most affected. This imposition on the female body is an indication of its subjugation. In other words, it can be argued that the female body is controlled by a form of power. The focus of this research is on the distinction and subjugation imposed on the body. Therefore, the power discussed in this study is of a Foucauldian nature.

This research aims to identify the practices through which the female body is controlled, and subsequently examine how and why it is subjected to subjugation within these practices. Based on the findings obtained through a survey conducted with students, the everyday practices through which this subjugation is reflected will be determined and analyzed. The outcome of this study will reveal the functioning of the relationship between the female body and masculine subjugation, as well as the means through which the female body is attempted to be controlled.

Keywords: Subjugation, Body, Female Body, Body Perception, Everyday Practices.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM:

MICHEL FOUCAULT'UN BİYOİKTİDAR KAVRAMI BAĞLAMINDA BEDENİN DENETİMİ

1.1 Modern Güç İlişkilerinin Yeni Bir Biçimi Olarak Biyopolitikanın Doğuşu.....	4
1.2 Biyo-iktidar ve Kapitalizm İlişkisi	6
1.3 Bedenin Denetimi ve Öznenin Oluşumu: Foucault'un İktidar Teorisi Üzerine Bir İnceleme.....	7
1.4 Söylem ve İktidar: Foucault'un Perspektifinden Hakikatin İnşası ve Denetim Mekanizmaları	9
1.5 Biyoiktidar ve Beden İlişkisi	10

İKİNCİ BÖLÜM:

GÜNÜMÜZDE KADIN BEDENİNİ TAHAKKÜM ALTINDA TUTAN PRATİKLER

2.1 Kadınlığın İnşası.....	13
2.2 Güzellik İdeallerinin Yolculuğu: Kadın Bedeni Üzerindeki Algı, Söylemler ve Toplumsal Etkileşim.....	14
2.3 Güzellik Arayışında Kadın Bedeni: Tarihsel Dönüşümler, İdeal Standartlar ve Söylemler.....	17
2.4 Gündelik Hayatta Kadın Bedeni: Tahakkümün İzindeki Pratikler ve Toplumsal Dinamikler	19
2.4.1 Estetik ve Plastik Cerrahi: Kadın Bedenindeki İdeal Görünümün İnşası	20
2.4.2 İdealize Edilmiş Görünümler ve Kadın Bedeni: Sosyal Medyanın Etkisi... 22	
2.4.3 Moda Endüstrisi , Dergiler ve Kadın Bedeni: Beden İdeallerinin Oluşumu.....	24

2.4.4 Toplumsal Normlar ve Dinlerin Kadın Bedenini Biçimlendirici Rolü.....	25
---	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:

TOPLUMSAL CİNSİYET PERSPEKTİFİNDEN KADIN BEDENİNİN GÜNLÜK HAYATTA İNŞASININ ANALİZİ

3.1 Araştırmanın Amacı.....	27
3.2 Araştırmanın Önemi	28
3.3 Araştırmanın Varsayımları ve Soruları.....	28
3.4 Araştırmanın Evreni ve Örnekleri	30
3.5 Araştırmanın Yöntemi	30
3.6 İçerik Analizi	31
3.7 Araştırmanın Kapsam ve Sınırlıkları.....	31
3.8 Bulgular	32
TARTIŞMA VE SONUÇ	46
KAYNAKÇA.....	51

GİRİŞ

Sosyal bilimler tarihi boyunca arka planda kalan beden kavramının günümüzde ön plana çıkmaya başladığı söylenebilir. Bunda bedenın artık sadece biyolojik özelliklere sahip olan bir nesneden çok toplumsal anlamları da içeren bir kavrama dönüşmesi etkindir. İçinde bulunduğumuz toplumsal düzen de bedene dair belirli kalıplar üretmiştir. Yani insan bedenini biyolojik özelliklerinin yanı sıra toplumsal normlar ve söylemler farklı şekillerde biçimlendirmiştir. Böylece beden aslında politik alanın içine dahil olmaktadır. Beden iktidar tarafından kontrol ve denetim altında tutulmaktadır. Bu bağlamda beden Michel Foucault'nun iktidar kavramı altında incelenmektedir. Foucault, iktidar tarafından üretilen söylemleri açığa çıkarmaktadır. Ve iktidarın bedeni hapishaneler ve akıl hastaneleri gibi mekanizmalar aracılığıyla denetimin altında tutulduğunu savunmaktadır. Günümüzde Foucault'un düşüncesine ek olarak mekânsal olarak kendini göstermeyen mekanizmalar ve söylemler oluşmaktadır.

Toplumsal olarak inşa edilen emirler gündelik yaşamın içine sızarak bedene işlenmekte ve onu yeniden inşa etmektedir. Beden hakkında belirlenen özellikler ideal beden algısını oluşturmaktadır. Genelde insanlar öncelikle fiziksel özelliklerine göre tanımlandığı için, beden kişinin hayatını etkileyen önemli bir alanı oluşturmaktadır. Bu sebeple insanlar ideal beden ölçüsüne ulaşabilmek için uğraşmaktadırlar. Beden, sağlık, güzellik ve sosyal medya gibi yollarla sömürülmektedir. Bu sömürü bedeni tüketilen bir nesne haline getirmektedir.

Beden üzerinde öne çıkan ilk özellik cinsiyettir. Toplumsal dünyada, beden cinsiyetlendirilmiş bir gerçekliktir. Cinsiyetler için belirli farklılıklar oluşturulmuş ve insanların doğumlarından itibaren bu özellikler onlara öğretilmiştir. Cinsiyet, toplumsal cinsiyet kalıpları tarafından kadın ve erkek olarak ikiye ayrılmıştır. Feminist biyologlar, kadınlar ve erkekler arasındaki fiziksel kökenli olduğu sayılan kimi farklılıkların bile oluşumunda toplumsal etkenlerin rolü olabileceğini belirtmektedir: Toplum kız ve oğlan çocukların yaşam alanlarını ayırmak eğilimindedir (User, 2016, s. 151).

Beden üzerinde uygulanan kontrolden erkek bedeninden çok kadın bedeninin etkilendiğini söylemek mümkündür. Yüzyıllarca her toplumda kadın bedeninin nasıl olması gerektiği söylenmiştir. Kadın bedeni, bekaret tabusundan farklı örtünde şekillerine ve doğum kontrolünden ideal beden ölçülerine kadar çeşitli şekillerde denetim altında tutulmuştur. Tüketim toplumu tarafından sömürülen kadın bedeni tarih boyunca değişim ve dönüşüm geçirmiştir. Tüm bunlar toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini arttırmaktadır.

Eril söylem üzerinden bir kadın bedeni imgesi kurulmaktadır. Çalışmanın sonucunda kadın bedeni ve eril tahakküm arasındaki ilişkinin nasıl işlediği ve kadın bedeninin hangi araçlar ile kontrol altına alınmaya çalışıldığı ortaya çıkmaktadır. Bu tezde kadın bedeninin hangi gündelik pratikler aracılığıyla denetim altına alındığı araştırılmıştır. Ve bu denetimin insanlar üzerinde nasıl bir etkisi olduğu incelenmiştir.

Tez çalışmasının yöntemi nitel bir araştırma olan içerik analizi olarak belirlenmiştir. Veri toplama yöntemi olarak ise nitel araştırmada en çok kullanılan yöntemlerden biri olan görüşme yöntemidir. Bu yöntem sayesinde deneyimler betimlenecek ve açıklanacaktır. Öğrencilere yarı-yapılandırılmış görüşme formu sunulacaktır. Araştırma deseni olarak olgubilim kullanılacaktır. Olgubilim deseni sayesinde kadın bedeni üzerindeki tahakküm olgusundaki farklı anlamları ortaya çıkarılacaktır.

Tezin birinci bölümünde Michel Foucault'un biyoiktidar kavramı ve onun beden ile olan ilişkisi anlatılmaktadır. İlerleyen kısımlarında ise biyopolitika kavramı kapsamında kadın bedeni işlenmektedir. İkinci bölümde kadın bedeninin nasıl ve hangi pratiklerle tahakküm altına alındığı açıklanmaktadır. Tezin üçüncü ve son bölümünde ise 40 öğrenci ile yapılan araştırma incelenmekte ve analiz edilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MİCHEL FOUCAULT'UN BİYOİKTİDAR KAVRAMI BAĞLAMINDA BEDENİN DENETİMİ

Michel Foucault yaşamı boyunca yaptığı çalışmalar ile sosyal bilimlere ufuk açıcı katkılar yapmıştır. Delilik, cinsellik, kapatılma, cezalandırma ve normalleştirme gibi kavramları ele almış ve düşünce dünyasında önemli bir alan açmıştır. Foucault, Orta Çağ'dan bu yana iktidarın evrimini incelemiştir. Temel argümanı, modern iktidarın insanları fiziksel olmayan yollarla denetim altında tutarak otoritesini sağlamasıdır. Düşüncesini temellendirmek içinse hapisanelerin ve akıl hastanelerinin doğuşunu inceler. Araştırmalarının sonucunda insanların zorla değil öz-denetim yoluyla yönetilmekte olduğunu keşfeder. Geçmiş tarihlerde cezaevlerinin bu öz-denetimin önemli bir örneği olduğunu savunan Foucault'un bu düşüncesi günümüzde etrafımızı çeviren kameralar gibi gözetim tekniklerinde kendini göstermektedir.

Foucault, iktidar ve bilgi arasındaki ilişkiye farklı bir bakış açısı getirir. Foucault, bilginin başkaları üzerine oynanan bir güç olduğunu öne sürer: bilgi diğerlerini tanımlama gücünü elinde tutmaktır (Sarup, 2017, s. 104). Böylece bilgiyi elinde tutan iktidar disipline etme, düzenleme ve izleme gibi yöntemleri kullanarak gücü ve kontrolü sağlamaktadır. İktidarın bu yeni yönetim şekliyle insanların davranışlarını ve bedenlerini kontrol altında tuttuğunu ve belirli normalleştirmeler üreterek insanları tek tipleştirdiğini söylemek mümkündür. Normalleştirmeler ideal davranışları ve ideal bedenleri yaratmaktadır. Dolayısıyla bahsi geçen yeni model iktidar yaşama dair her şeyi tahakküm altında tutmayı başarmaktadır.

Beden de bu süreçte nesneleştirilmiştir. Bedenin bir araç haline gelmesiyle biyoiktidar ürettiği normalleştirmeler sayesinde beden üzerindeki tahakkümü sağlamaktadır. Foucault'un araştırmalarında iktidar, bedeni hapisaneler, akıl hastaneleri, fabrikalar ve okullar gibi kurumlar aracılığıyla kısıtlamaktadır. Günümüzde bu kurumların yanı sıra beden teknoloji, sosyal medya, reklamlar ve plastik cerrahi gibi etkenlerle kuşatılmaktadır. İnsan vücudu bir işgücü olarak görülmekte ve denetim altında tutularak sömürülmekte ve tüketilmektedir. Başka bir deyişle, günümüzde insanlar artık sefalet tarafından değil, tüketim tarafından kuşatılmıştır (Foucault, Büyük Kapatılma, 2015, s. 126).

Bu bilgiler doğrultusunda bu bölümde Foucault'un biyoiktidar kavramının ortaya çıkışı incelenmektedir. Daha sonra biyopolitika kavramının beden üzerindeki etkisi incelenmektedir. Aynı zamanda biyopolitika kavramının günümüzdeki yansımalarına bakılmaktadır.

1.1 Modern Güç İlişkilerinin Yeni Bir Biçimi Olarak Biyopolitikanın Doğuşu

Michel Foucault, biyoiktidar kavramını ilk kez 1974 yılında Rio de Janeiro Devlet Üniversitesinde "Toplumsal Tıbbın Doğuşu" adında verdiği bir oturumda kullanmıştır. Bu oturumda tıbbın kapitalizmin gelişmesiyle birlikte toplumsallaştığını belirterek biyopolitika kavramını da tıp ile ilişkilendirir. Biyopolitika ile ilgili düşüncelerini *Cinselliğin Tarihi, Biyopolitikanın Doğuşu ve Güvenlik, Toprak, Nüfus* gibi çalışmalarında iletmiştir. Zamanla biyopolitika kavramı tıptan sonra başta nüfus olmak üzere yaşamın her alanı ile de ilişkilendirilmiştir.

İktidarın tarihsel olarak ilerleyişine ve değişimine bakan Foucault, iktidarı klasikleşmiş anlamından farklı bir şekilde ele almıştır. İktidardan bahsedildiğinde, onun fiziksel ya da zihinsel bir şiddet uygulayan ve tehditkâr olan bir mekanizma olduğu fikri edinilmektedir. Bu iktidar elindeki gücü kullanarak yönetimi altındaki insanlara istediklerini yaptırmaktadır. Örneğin, Thomas Hobbes' un Leviathan'ında; doğal durumda insanlar savaş halindedirler, bu yüzden onların bir arada yaşayabilmeleri için belirli kurallara sahip bir otoritenin var olması gerekmektedir. Hobbes' a göre en kötü yönetim bile bir düzen kurar ve bu da düzensizlikten daha iyidir. Leviathan hükümlerlik şeklindeki iktidara uygun bir örneği oluşturmaktadır; gücü temsil eden bir canavar. Oysa Foucault'un sunduğu iktidar artık insanlık tarihi boyunca örneklerine rastladığımız yasalar koyan ve uymayanları cezalandıran türden bir güç değildir. Hükümlerlik, her bireyin arzusuna "hayır" deme yetisi olandır. Biyoiktidar da ise mesele nasıl "evet" deneceğidir. Yani bedensel isteklerin sınırı ya da kendilik sevgisini ve bu arzuyu desteklemek, bu yolla da onun zorunlu olarak üreteceği faydalı etkileri üretmesini sağlamaktır (Foucault, 2019, s. 68). Foucault'a göre iktidar "normalleştirme iktidarı" adını verdiği bir mekanizmadır. Normalleştirme/disiplin iktidarı, siyaset alanını haklara sahip özneler arasındaki alışveriş olarak okuyan hükümlerlik/yasa düzeninin altında, beden ve davranış çokluklarına kimi normlar dayatarak onlar üzerinde hakimiyet kurmak üzere işler (Foucault, 2019, s. xviii).

İlk teması nüfus olan biyopolitikayı Foucault Cinselliğin Tarihi adlı kitabında şöyle tanımlamaktadır: “Bollaşma, doğum ve ölüm oranları, sağlık düzeyi, yaşam süresi ve bunları etkileyebilecek tüm koşullar önem kazanmıştır; bunların sorumluluğunun yüklenilmesi bir dizi müdahale ve düzenleyici denetim yoluyla gerçekleşir: İşte bu da *nüfusun biyo-politikasıdır*” (Foucault, 2017, s. 99). Öyleyse, iktidar denetleyen, gözetleyen ve kontrol eden bir sistem kurmuştur. Bu yüzden disiplinler bir sistem içinde denetlemeyi sağlayan her türlü mekanizmayı anlamak önem arz etmektedir. Çünkü biyopolitika nüfusların denetimini ve bedenler üzerindeki kontrolü sağlamak için çok sayıda taktik geliştirmiştir. Yani iktidar, ürettiği politikalar ve stratejiler sayesinde nüfusu ve dolayısıyla insanı yönetmektedir.

Foucault, “iktidar sistemlerinin bireylerin tekillleştirilmesini hedeflemesine ve bunu gerçekleştirmesine meydan veren bir dizi tekniğe” *disiplin* adını veriyordu (Paras, 2016, s. 109). İktidar, hapisaneler, hastaneler, okullar ve ordular gibi kurumlar aracılığıyla bir disiplinler sistem kurmuştu ve bu sayede sistemin içinde yer alan insanı, bir inceleme nesnesi haline getirmişti.

Foucault’daki iktidar yasaklamaz, şekillendirir ve toplumu işletmeyi kendine vazife edinmektedir (Akay, 2016, s. 47). Bu iktidar, bireyleri farklılaştırarak değil, eylemleri bir dizi genel kategoriye göre belirleyerek işler; hiyerarşi kurarak değil, sadece izin verilen ve yasaklananın ikili karşıtlığını devreye sokarak; homojenize ederek değil, kesin olarak edinilen mahkûmiyet ayırımı işletmektedir (Rabinow, 1984, s. 195-196). Bütün yaşam düzlemini kuşatmaktadır ve onu sürekli denetleyerek düzene sokmaktadır. Bu öylesine bir mekanizmadır ki, hükümdar gibi öldürücü ve yok edici değil aksine yaşatıcıdır. Biyo-iktidar, gücünü hükümdar gibi yasalar yoluyla değil normlar koyarak sağlamaktadır. Dolayısıyla normalleştirici toplum, yaşamı merkez alan bir iktidar teknolojisinin tarihsel sonucu olmaktadır (Foucault, 2017, s. 103).

İktidar, ürettiği normlar sayesinde yaşamın her alanını kontrol etmeyi başarmıştır. Bunlar toplumsal normlardır ve çoğunlukla görünmezlerdir. Foucault’un deyimiyle “iktidar ilişkileri hakikat söylemlerini inşa ederler” (Foucault, 1975-1976, s. 22). Bu söylemler çoğunlukla belirli normlar ve anomaliler belirlemektedir. Klasik çağın sonunda “normalleştirme” iktidarın önemli bir enstrümanı olmuştur. Bu yeni iktidar biçimi genel olarak eksik, engelli, yamuk, farklı renkli bedenleri ve suçlu ve delileri “dışarıda” tutmaktadır. Böylelikle istediği tek tip normal bireyi üretmeyi hedeflemektedir. Bu, bireyleri farklılaştırarak değil, eylemleri bir dizi genel kategoriye göre belirleyerek işler;

hierarchy kurarak değil, sadece izin verilen ve yasaklananın ikili karşıtlığını devreye sokarak; homojenize ederek değil, kesin olarak edinilen mahkûmiyet ayırımını işleterek

İktidar, homojen bir nüfus üretmekte ve bireyleri tekilleştirmektedir. Foucault'a göre, iktidar tarafından kurulan "bireyselleşme" sistemi insanlara dayatılmaktadır. Bu sebeple Foucault'a göre, bireyselliğimizi ileri sürerek, deyim yerindeyse, kimlik kartlarımızı gözler önüne sererek, kendimizi özgürleştirmeye çalışmaktan daha anlamsız bir şey olamaz (Paras, 2016, s. 110). Görünüşte insanlar özgürlerdir fakat bu normalleştirici iktidarın insanları yönetim biçimidir. Çünkü biyo-iktidar kısıtlamaz, onun yerine özgürleştirir. Foucault, tüm bu kontrol ve denetim mekanizmalarına karşın iktidarın olduğu her yerde direniş olduğuna ve iktidarın yalnızca özgür bireyler üzerinde ve onlar özgür olduğu sürece uygulanacağını aktarır (Foucault, 2019, s. 74). İnsanlar istediklerini yapmakta özgür görünürler ama aslında iktidarın onlar için belirlediği normları yapıyor bulunurlar. Böylelikle aslında, her bireyin kimliği iktidarın bir sonucu ve aracı haline gelmektedir.

Sonuç olarak söylenebilir ki, "İktidar her yerde" kendini var etmeyi başarmıştır. Biyo-iktidarın bedenler üzerinde uyguladığı normlar tıptan nüfusa kadar pek çok alana yayılmaktadır. Biyoiktidar yaşamın içine sızarak elde ettiği bilgilerle istatistikler çıkarmakta ve bu istatistikler sonucunda ise yönetim taktikleri geliştirmektedir. Biyo-iktidar denetimi bu güvenlik düzenekleri ile sağlamaktadır. Başka bir deyişle toplumsal olasılıkları hesaplamakta ve bu olasılıklara göre denetim mekanizmalarını yönlendirmektedir. Kontrolü sağlamak için bedenleri sınırlamak ve eylemleri yasaklamak eğiliminde değildir. İçinde yaşanılan ortamı düzenlemek ve eylemleri yönlendirmek eğilimindedir. Böylelikle bu iktidar biçimi toplumsal yaşama ve özneye normlar aracılığıyla müdahale edebilmektedir.

1.2 Biyo-iktidar ve Kapitalizm İlişkisi

Foucault, insanı oluşturan tüm özelliklerin politik alana dahil olmasını sağlayan mekanizmayı biyo-politika olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda biyopolitika kavramının gelişiminin kapitalizmin gelişimiyle bir paralellik gösterdiği söylenebilir. Çünkü kapitalizm, bedenlerin denetimli bir biçimde üretim aygıtına sokulması ve nüfus olaylarının ekonomik süreçlere göre ayarlanmasıyla güvence altına alınmıştır (Foucault, 2017, s. 100). Bunu da biyo-iktidarın insanı kontrol altına alarak onu bir sermayeye dönüştürerek üretim gücünü destekleyerek sağladığı söylenebilir.

On sekizinci yüzyılın sonundan on dokuzuncu yüzyılın başlarına kadar gelişen kapitalizm, üretken bir güç faktörü olarak bedeni ve emek gücünü toplumsallaştırmıştır. İktidarların ve toplumun bireyler üzerindeki denetimi sadece bilinç veya ideoloji aracılığıyla değil, aynı zamanda bedende ve beden aracılığıyla gerçekleştirilmeye, böylece kapitalist toplum için biyopolitika merkezi bir önem kazanmaya başlamıştır (Selvi, 2020, s. 324). Gündelik pratiklerde yansımalarını görebildiğimiz pratikler güçlü bir toplumsal denetim sağlamak ve kapitalizmin ihtiyaç duyduğu işgücünü üretmek için görünürden çok daha ince ve etkili bir işlev yerine getirmektedir (Foucault, 2015, s. 14).

1.3 Bedenin Denetimi ve Öznenin Oluşumu: Foucault'un İktidar Teorisi Üzerine Bir İnceleme

Foucault, monarşi (ya da tek ve mutlak egemen) iktidarından disiplinci iktidara doğru Batılı toplumların geçirdiği dönüşümü, XVIII. Yüzyılın sonlarına gelirken Jeremy Bentham eliyl desteklenip savunulan *Panoptikon* adı verilen mimari bir aygıtla ilişkin verdiği betimlemede somutlaştırmıştır (Sarup, 2017, s. 106). Merkezi bir gözetleme sistemine sahip olan daire biçimindeki bu hapisane mahkumlar izlenip izlenmediklerini bilinmedikleri için sürekli olarak izleniyormuş gibi davranmaya başlamaktadırlar. İnsanların öz-denetim yoluyla kontrol altında tutulmasının başlangıcı olan bu mimari yapı sadece cezaevleri değil, zamanla diğer kurumlarca da uygulanmıştır. Foucault'a göre bu iktidarın denetimi sağladığı bir stratejidir.

Tarih boyunca iktidar kendine özneler üretmiştir. Foucault'un araştırmalarında bahsi geçen iktidar da kendi öznelerini üretmiş ve öznelerini de nesneleştirmiştir. Foucault'un düşüncesinde iktidardan biyo-iktidar kavramına geçiş yapılırken öznellik kavramı da yer almaktadır. Disiplinci toplumsal oluşumda iktidar bireyi "nesne" olarak nesnelleştirirken, biyo-iktidar toplumsal oluşumunda, öznenin kendisi özne olarak nesnelleştirilmektedir (Akay, 2016, s. 135). Bireylerin nesneleşmesi iktidarın kullandığı stratejileri uygulayabilmek için ona bir alan açmaktadır. Böylelikle iktidar bireyleri kolayca denetim altında tutabilmektedir. Başka bir deyişle, iktidar, itaatkâr bedenler oluşturabilmek için bireyi özneleştirir yani kendine tabi kılar, egemenliği altına alır (Özmkas, 2019, s. 91).

"Foucault'da bedenin bastırılması yalnızca bastırmak istediği bedene ihtiyaç duyup onu üretmekle kalmaz, Hegelci açıklamanın varsaydığı beden, Foucault'da hukuki iktidarın alanının genişletilmesi için kesintisiz bir şekilde üretilip yayılır. Bu anlamda, beden üzerine konan sınırlamanın amaçladığı alanın ötesine yayarlar" (Butler, 2015, s. 63).

Foucault'a göre iktidar bu çağda devletin sınırlarını aşarak toplumu değil bireyi disipline eden, nüfusu kontrol eden bu sayede de beden üzerinde tahakküm kurabilen bir yapıya kavuşmuştur (Lemke, 2017, s. 57). İktidar yarattığı normlar sayesinde bu normlara uygun özneler ortaya çıkarmaktadır. Bireyler üretilen normlar aracılığıyla neyin sağlıklı, doğru ve ideal olduğunu öğrenirler ve onlara göre yaşamlarını, seçimlerini ve bedenlerini şekillendirme eğiliminde olurlar. İktidar bir kimlik üretir ve normal ve anormal olanı belirler, sınıflandırmalar yapar. Bu sınıflandırmanın önemli pratik sonuçları vardır. Belli bir kimliğin toplumsal düzlemde olumsuz ve dolayısıyla arzu edilmez olarak sınıflandırılması, bu kimliği tecrit, ıslah ve hatta yok etmek için oluşturulmuş pratiklere ehliyet verebilir ve bu pratiklerin gerçekleştirilmesi için gerekli kurumların varlığını meşrulaştırabilir (Foucault, 2012, s. 14). Bu noktada önemli olan çıkarım da bireyin bu sınıflandırmalara uymak için gönüllü olmasıdır. Yani birey fark etmeden iktidarın çizdiği çizgilerden yürümektedir.

Foucault'nun çalışmalarına bakıldığında bilgi ve özne, bilgi ve iktidar arasındaki ilişkinin dinamiğinin önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Foucault, iktidardan bağımsız bir öznenin var olmadığını savunmuştur. İktidar, insanın kendisi hakkındaki bilgiyi dahi üreterek, özneyi kendisinin bir üretim aracı haline getirmiştir. Bu da iktidarın bireyleri denetim altında tutmak için kurumsal olan yöntemlerin yanı sıra, bir de bireyi tamamen kuşatacak yöntemler geliştirdiğini göstermektedir. Böylelikle aslında özne, özgür iradesi ile kendi yararına karar verdiğini düşündüğü hareket ve faaliyetlerinde dahi iktidarın yeniden üretimine yönelik hareket etmektedir (Tekelioğlu, 2003).

Sonuç olarak, biyo-politika kavramıyla birlikte birey, artık özneye dönüşmüştür. Böylelikle iktidar birey üzerinde denetim sağlayabilmek için düzenleyici mekanizmalarını uygulayabilir konuma gelmektedir. Fakat artık birey ve iktidar arasındaki ilişki bir değişim göstermiştir. Çünkü birey kendini sınırlandırılmış ya da kısıtlanmış hissetmemekte aksine özgür hissetmektedir. Öte yandan özgürlük kavramı, iktidarın ortaya çıkardığı normların esas amaçlarının ne olduğunu saklaması açısından iktidarın bireyleri denetim altında tutması için olmazsa olmaz bir anlam taşımaktadır. Kısıtlayıcı ve baskıcı iktidardan farklı olarak biyo-iktidarın uyguladığı bu yöntem onu görünmez kılmakta ve onun yaşamın her alanına sızmasına olanak sağlamaktadır.

1.4 Söylem ve İktidar: Foucault'un Perspektifinden Hakikatin İnşası ve Denetim Mekanizmaları

Foucault'nun düşüncesinde iktidar, kendi söylemsel pratiklerini üreten bir mekanizmadır. Öyleyse hakikat dediğimiz şey artık nesnel ve mutlak olan bir şey olmaktan çıkmakta ve üretilmektedir. Dolayısıyla Foucault için önemli olan nokta hakikatten çok hakikatin nesnelere, bireylere, toplum ve iktidarlara olan ilişkisine bakmaktır. Foucault için hakikati aramak, hakikat oyunlarını, belirli bir anda iktidar ilişkilerinin nirengi noktası haline gelen nesnelere... kurulma tarzını, eski durumuna kavuşturmaya çalışmak demektir (Revel, 2005, s. 98).

İktidar, bilgiyi elinde tutmaktadır. Böylelikle iktidar, bilgiyi sürekli değiştirmek ve dönüştürmek gücüne sahip olmaktadır. Denetleme yetkisine de sahip olan iktidar bizi gözetleyerek, istek ve arzularımıza eğilmekte, neyin işleyip neyin işlemeyeceğine göre normlar belirlemektedir. Yani bilgiyi tekerinde tutan disiplinci iktidar bu gücü aracılığıyla öncelikle normal ve anormalleri saptar. Belirlenen bu normal ve anormaller ise norm görevi görmektedirler. Bu normlar iktidar tarafından üretilen bilgiler/hakikatlerdir. Foucault'un bir yönetim sanatı olduğunu söylediği iktidar biçiminin yönetim araçları artık yasalar değil normlar olmuş olur. O halde disiplin, söylemin üretimindeki bir denetim ilkesidir. Kuralların sürekli olarak yeniden güncelleştirilmesi şeklindeki bir kimliğin yardımıyla söylemin sınırlarını saptar (Foucault, 1987, s. 41).

İktidar belirli söylemler üreterek bireyleri şiddet kullanmadan ve onlara kendilerini özgür hissettirecek şekilde bir denetim sistemi kurmayı başarmıştır. Ve bu sistem sayesinde eski baskıcı iktidardan farklı özgürleştirici bir iktidar olarak, gözle görülmeyen yasalar bütünü yaratmıştır; söylemleri. Artık söylemler hakikati içermektedir. Gerçeklik söylemler aracılığıyla üretilmektedir. Belirlenen söylem hakikatine uymayanlar, anormal olarak belirlenenler sınırı içindedir ve dışlanmaya mahkumdur. Bunun sonucu olarak da yine söylemler farklı kategoriler halinde ortaya çıkarlar.

Foucault, iktidarın kurduğu kategoriler arasında başlıca suçluluk, delilik ve cinsellik olarak saptamış ve onlarla ilgili çalışmalar yapmıştır. Ona göre suçlu olmak, delilik ve cinsellik bir söylem haline gelmiştir. Bu doğrultuda da söylemlere uymayıp dışlananlar için hastaneler ve hapishaneler gibi disipline edici kurumlar kurulmuş ve "farklı" olanlar bir nevi kapatılmıştır. Örneğin, bu kapatılmalar yoluyla toplumun geneline göre normal olmayan deliler, toplumun genelini temsil eden doktorlar tarafından haksızca

yargılanmışlardır. Böylece deli, söylemin dışında olduğu için mevcut söylem tarafından nesneleştirilmiş ve disipline edilmiştir (Güneş, 2013, s. 62).

Özetle, iktidar söylemin anlamı değildir. Söylem, genel iktidar mekanizması içinde işleyen bir dizi unsurdur. Sonuç olarak, söylemi bir olaylar dizisi olarak, siyasi olaylar olarak kabul etmek gerekir, bu olaylar dolayısıyla iktidar iletilir ve yönlendirilir (Foucault, 2016, s. 180). Halkın en küçük parçası olan fakat aynı zamanda da merkezinde önemli bir yeri olan insan/özne, onlar için belirlenen söylemleri hakikat olarak kabul eder ve eylemlerini bu bilgiler ışığı altında gerçekleştirir. Ve her bir eylemin sonucu olarak da iktidar söylemleri güncelleyerek sonsuz bir denetim döngüsü kurmayı başarır.

1.5 Biyoiktidar ve Beden İlişkisi

Foucault'nun çalışmalarında beden kavramı önemli bir konuma sahiptir. Foucault, Deliliğin Tarihi, Cinselliğin Tarihi ve Hapishanenin Doğuşu adlı kitaplarında disiplinci iktidarı genellikle beden ekseninde açıklamaya çalışmaktadır. Foucault'ya göre "Klasik dönem, iktidarının nesnesi ve hedefi olarak bedeni keşfetmiştir. Dikkati bedene -manipüle edilmiş, biçimlendirilmiş, eğitilmiş; itaat eden, yanıt veren, becerikli hale gelen ve güçleri gelişen bedene- çeken işaretler bulmak oldukça kolaydır" (Özmkas, 2019). O halde, yaşamın kendisiyle derinden ilişkili olan biyo-iktidarın en çok beden üzerinde bir denetim sağladığı söylenebilir.

Odak noktası beden olan iktidar, bedeni disiplin mekanizmaları sayesinde denetim altında tutmaktadır. Bu disiplin mekanizmaları modernleşmeyle birlikte toplumu oluşturan kurumlardır. Özneler, hapishaneler, hastaneler ve okullar gibi kurumlar aracılığıyla denetim altında tutulmaktadır. Bu kurumlar yapıları gereği bedeni gözleme ve kapatma yetkisine sahiptirler. İnsanları bireyleştirerek iktidarda kalan disiplin insanları gözaltında tutmaktadır. Bu açıdan bedenin kontrolü iktidarın görüş optiğine bağlıdır (Akay, 2016, s. 135). Böylelikle aslında denetim altında tutulan birincil olarak öznelerin bedenleridir. Siyasi iktidar bireye belli bir alan verir: Hareket edebileceği, özel bir beden duruşunu benimseyebileceği, belli bir biçimde oturabileceği, sürekli olarak çalışabileceği bir alan (Foucault, 2016, s. 186). İktidar mekanizması, insan bedenini ele geçirmiştir. Bu yüzden insan bedeni artık bir üretici güç olduğu için durmaksızın çalışmak zorunda kalmıştır.

Fakat biyo-iktidar bedenleri denetim altında tutmak için yalnızca bu kurumları kullanmamakta, günümüzde sınır tanımayan disiplin mekanizmalarını yaratacak bir yapının oluşmasına olanak sağlamaktadır. Bilgiyi üretme gücünü elinde tutan iktidar,

yönetimi artık yalnızca fiziki kurumlar aracılığı ile değil, gözle görülmeyen söylemler sayesinde başarmaktadır. İktidar, söylemleri de üretebilmektedir. Böylelikle baskı yerine yeni bir söylem düzeni sayesinde bedenler üzerinde bir iktidar sağlanmaktadır.

Foucault, 1976 yılında yayımladığı *Cinselliğin Tarihi* adlı kitabında, iktidar-söylem-beden arasındaki ilişkiyi cinsellik kavramı çerçevesinde açıklamıştır. Bu doğrultuda, iktidar-söylem-beden üçgenini anlamak için Foucault'nun cinsellikle ilgili düşüncelerini incelemek önem taşımaktadır. Foucault'ya göre iktidar bedene cinsellik sayesinde ulaşmaktadır. Çünkü cinselli, yaşamın bütün siyasal teknolojisinin geliştiği iki eksenin birleşme noktasında yer alır. Bir yandan beden disiplinlerine bağlıdır. Öte yandan doğurduğu tüm bütünsel sonuçlarla nüfus düzenlemesine bağlıdır (Foucault, 2017, s. 104). Bir diğer deyişle, cinsellik beden ile nüfusun birbirine bağlandığı noktada yer almaktadır.

İktidar, başlangıçta kontrolü sağlamak için nüfusu hedef almaktadır. Nüfus, doğum, ölüm, doğurganlık ve hastalık gibi olayları kapsayarak, ekonomik ve siyasal olarak önemli bir konumda bulunmaktadır. Öyleyse, iktidarın cinselliği hedef alması kaçınılmazdır. Çünkü ekonomik ve siyasal nüfus sorununun merkezinde cinsellik yer alır: Doğum oranını, evlenme yaşını, meşru ve gayri meşru doğumları, cinsel ilişkilerin başlama yaşını ve sıklığını, bu ilişkileri doğurgan ya da kısır kılmanın yolunu, bekârlığın ya da konulan yasakların etkisini, gebeliği önleyici uygulamaları çözümlenmek gerekmektedir (Foucault, 2017, s. 25).

Sonuç olarak beden, gerek klasikleşmiş iktidar tarafından fiziki bir baskıya ve müdahaleye, gerekse de disiplinci iktidar tarafından üretilen söylemler aracılığı ile her daim kontrol altında tutulmuştur. Böylelikle, iktidarların adeta maşası haline gelen beden, iktidarın düzenlemeleri içinde merkezi bir konuma gelmiştir. Beden cezanın nesnesi olarak başladığı yolculuğunda, özgürleştiğini zanneden ama aslında durmadan şekil değiştiren bir nesne olmuştur.

“Bütün deneyimlerden önce, kendiliğinden düşünen her şey, tarihin çöplüğünde yerini bulmuştur çünkü maddenin dışında, maddeden önce var olduğunu iddia etmiş ve böyle var olmak için de Tanrı'ya, tine veya ruha ihtiyaç duymuştur. "idealizm" adı verilen şey işte budur. Bireyler söz konusu olduğunda ise, sadece toplumsal ilişkilerin ürünü olduklarından, onların bilinçleri ancak "yabancılaştırılabilir". (Marx, Alman İdealizmi'nde, ezdikleri sınıfları yabancılaştıran düşüncelerin dolaysız üreticileri olmalarına rağmen, yöneten sınıfa mensup bireylerin de yabancılaştığını söyler. Ancak onlar kendi yabancılaşmalarından görünür faydalar sağladıklarından, pek de acı çekmeden bu yabancılaşmaya göğüs gerebilirler.)” (WITTIG, 2009, s. 198).

İKİNCİ BÖLÜM

GÜNÜMÜZDE KADIN BEDENİNİ TAHAKKÜM ALTINDA TUTAN PRATİKLER

"Kadınların zihinlerini geliştirerek güçlendirirseniz, kör itaat de sonu gelecektir; ama iktidar her zaman kör itaat aradığından tiranlarla hazcılar kadınları karanlıkta bırakmaya çalışırken doğru şeyi yapmaktadırlar. Ne de olsa tiranlar köleler ister, hazcılarsa oyuncaklar." (Wollstonecraft, 2007, s. 38).

Feminist hareketin ikinci dalgasından itibaren cinsiyet farklılıklarının toplumsal olarak üretildiğine dair bir fikir ortaya çıkmıştır. Yüzyıllar boyunca cinsiyetler arasındaki ayrımlar biyolojik temelli olarak açıklanmaktadır. Kadın ve erkek ayrımı biyolojik olarak belirlenmiş ve insanların davranışları hormonlara bağlanarak açıklanmaktadır. Fakat biyolojinin dişil ve eril arasında kurduğu kesin farklılıklar toplumsal yaşamın karmaşıklığı açısından yetersizdir. İşte bu nedenle toplum, cinsiyetler arasındaki ayrımı kültürel olarak ayrıntılandırır (Connell, 2019, s. 119). Belirlenen ayrımların çoğunluğu bulunduğu önemli konum açısından dolayı beden üzerinden yapılmaktadır. Çünkü, beden bir yandan yaşamın üretimini sağlayan cinselliğe sahiptir, diğer yandan da ekonomik üretimi sağlayan fiziksel güce sahiptir. Bu yüzden beden bir iktidar çabası ve yönetim arzusuna kurban gitmektedir.

Toplumsal pratikler sayesinde bedene dair bir algılanış belirlenmektedir. Bedene birçok müdahalede bulunmaktadır. Bu müdahaleler iktidar mekanizmaları sayesinde olmaktadır. Bu noktada Foucault'un biyo-politika kavramına bakmak beden üzerindeki tahakküm tartışmalarına farklı bir bakış açısı sunmaktadır. Çünkü biyopolitika mekanizmaları, -kapitalizm yaşadığı sürece- bedeni daha da fazla kuşatan ve iktisadi süreçlerin ihtiyacını karşılayan biçimde evrimleşerek varlığını sürdürecektir gibi görünmektedir (Kalan, 2014, s. 159).

Foucault insan bedenini farklı iktidar düzenlemeleri arasındaki bir mücadelenin merkezine yerleştirmektedir (McNay, 2012, s. 317). İktidar bu düzenlemeleri *söylemler* aracılığıyla sağlamaktadır. Farklı söylemsel pratiklerin bedeni nasıl şekillendirdiğine dair soybilimsel çözümlemesi, toplumsal pratiklerde *a posteriori* temsil edilen asli cinsiyet farklılığını koyutlama ihtiyacının önüne geçtiğinden Foucault'un çalışmaları feminist çalışmalara bir katkı sunmaktadır (McNay, 2012, s. 330). Bu yüzden Foucault'un biyo-iktidar kavramı, kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin biyolojik temellerini çözümlemeye önemli bir rol oynamaktadır. İktidar bedenleri üreten bir mekanizmadır. Kadın bedeni de

çeşitli toplumsal pratiklerle kuşatılmış ve tarih boyunca yeniden üretilmiştir. Kadın bedeninin üretilebilen bir nesne olarak konumlanması onu adeta ataerkinin kucağına atmaktadır. Yani iktidarın bedenleri nesneleştirilmesi ataerkinin sistemin kadın bedenini denetim altına almasını oldukça kolaylaştırmaktadır. Böylece erkek egemen değerlerle sınırlı çevrelenmiş olan kadının bedeni üzerindeki hakları yok sayılmaktadır (Küntay, 2016, s. 23).

Sonuç olarak, tarih boyunca kadın bedeni farklı şekillerde baskılara maruz kalmıştır. Michel Foucault'un iktidar teorisi çalışmaları kadın bedeni üzerinde kurulan baskının açıklanmasına yardımcı olmaktadır. Bu bölümde, kadın bedeni ile ilgili literatürde bulunan araştırmalar incelenmiştir. Ayrıca, Foucault'un biyo-iktidarının kadın bedeni üzerindeki etkisi ve yaşamın her yerine yayılan biyo-iktidarın günümüzde hangi pratiklere işleyerek kadın bedeni üzerinde bir denetim sağladığı araştırılmıştır.

2.1 Kadınlığın İnşası

Toplumsal cinsiyet, cinsiyetler arasındaki farklılıkların ve ayrımların biyolojik olmaktan öte toplumsal ve kültürel olarak üretildiğini savunmaktadır. Toplumsal cinsiyet (gender) kavramını sosyolojiye dâhil eden Ann Oakley, 1972 yılında yayımlanan *Sex, Gender and Society*'de açıkladığı üzere, cinsiyet (seks) biyolojik açıdan erkek/kadın ayrımını anlatırken, toplumsal cinsiyet (gender) erkeklik ile kadınlık arasındaki toplumsal bakımdan eşitsiz bölünmeye gönderme yapmaktadır (Catandaş, 2007, s. 31). Felsefe tarihi boyunca da görülen bir ikilik yaratılmakta ve toplumsal sistemler ve kültürel inanışlar aracılığıyla cinsiyet denilen kavram da kadın ve erkek olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu bağlamda, bireylerin doğdukları andan itibaren biyolojik cinsiyetleri doğrultusunda hareket ettikleri fakat aslında davranışlarını bunun dışında toplum tarafından onlar için belirlenen davranışları ve rolleri de sergilediklerini söylemek mümkündür.

Simone de Beauvoir, *İkinci Cinsiyet* adlı kitabında kadın ve erkek arasındaki ayrımı inceler ve bu farklılıkların kadının doğasından kaynaklanmadığını vurgular. Simone de Beauvoir'ın bu düşünce yapısı, şu an günümüzde toplumsal cinsiyet kavramının temelini oluşturan düşüncedir ve bu yüzden oldukça önem taşımaktadır. Çünkü Beauvoir'ın ilk kez belirttiği bu yeni düşüncesi cinsiyetler arasındaki söz konusu farklılıkların bir doğaya veya öze dayanan bir cinsiyet farklılığı değil, önceden sınırlandırılmamış sonlu farklılıklar, çeşitli tarzlarda kadın olarak var olma halleri olduğunu anlatmaktadır (Direk, 2009, s. 12). Ünlü "kadın doğulmaz, kadın olunur" sözünün duruma ilişkin verdiği ipucu, onun tarihsel,

toplumsal, kültürel olduğudur. Bu sözün tam kalbinde elbette gizil bir biçimde sonradan "toplumsal cinsiyet" adını alacak olan fikrin ta kendisi bulunabilir. Kadın denen yaratığı üreten şey doğa değil, bütünüyle uygarlıktır (Direk, 2009, s. 12).

O halde, öznenin üretimini sağlayan bir iktidar mevcuttur. Ve bu iktidar öznelere belirli cinsiyet kategorilerine hapsedilmektedir. Kadınlar da bu iktidarın içinde kendine bir yer edinmeyi başaran ataerkil sistemin baskılarının bir nesnesi olmuştur. *Kadın* tarih boyunca dini kurumlar, kültürel gelenek ve görenekler, moda ve günümüzde sosyal medya gibi iktidarın mekanizmaları olarak tanımlayabileceğimiz araçlar sayesinde denetim altında tutulmakta ve zamanla şekil değiştirmektedir. İçinde yaşadığımız ataerkil, fallokratik kültür dışı cinsiyet farklılığının belirmesi, kendisini ifade etmesi, dışı olarak kimlik kazanması imkanını ortadan kaldırmayı büyük ölçüde başarmıştır. Onun atmosferinde kadınlar erkekler tarafından inşa edilmiş, susturulmuş, silinmiş ve tabi kılınmışlardır (Direk, 2021, s. 154-155).

Sonuç olarak eriştiğimiz düşünce; toplum tarafından her bireye doğduğu andan itibaren öğretilen ve zaman zaman dayatılan bir söylemler bütünüdür. Kadın ve erkek arasındaki fiziksel, biyolojik ve üreme ilişkileri gibi bazı özellikler farklılık göstermekte ve feministler de bu farklılıkların var olduğunu kabul etmektedirler. Yine de cinsiyetlere atfedilen özelliklerin toplumsal kurallar çerçevesinde belirlendiğini savunmaktadırlar. Bu düşünce de "kadın"ın ne olduğunun ya da olmadığının aslında toplumsal ve kültürel olarak kurulmuş olduğunun bir göstergesidir. Toplumsal ve kültürel olarak yaratılan söylemler de erkek egemen bir toplum tarafından kurulduğundan kadın doğal olarak bir tahakkümün içine düşmektedir.

2.2 Güzellik İdeallerinin Yolculuğu: Kadın Bedeni Üzerindeki Algı, Söylemler ve Toplumsal Etkileşim

İnsanlık tarihinde büyük değişimleri yaratan Sanayi Devrimi sayesinde kapitalizm önce tüm Avrupa'ya ve yıllar geçtikçe de tüm dünyaya yayılmıştır. Böylelikle kapitalizm tüm dünya ülkelerinde ekonomik, siyasal ve kültürel alanlarda pek çok değişim yaratabilecek gücü elde etmiştir. Üretimin direği olan kapitalizmin yarattığı bu değişimlerden en önemlisi tüketim olgusudur. Yeni kapitalizm artık üretim süreçlerine verdiği desteği, tüketim alanlarına kaydırmış, insanların çalışmak için ayırdıkları zamandan arta kalanı tüketime harcamalarını istemiştir (Demirel & Yegen, 2015, s. 119). İnsanların üretmedikleri yani çalışmadıkları zamandan artakalan vakitleri ise onların

gündelik yaşamlarıdır. Yani insanın özel yaşamı, ilişkileri ve boş zamanlarını değerlendirdiği ve herhangi bir üretim yapmadığı anlar. İşte tüketim artık bu boş zamanlara da sızmıştır. Tüketimin yeri artık günlük yaşamdır (Baudrillard, 2008, s. 28). Böylece gündeliklik, toplumsal ve ekonomik konum ile edilginliğin sağladığı keyifli meşruluk ve kaderin “titiz zevk” inin bu tuhaf karışımını sunar (Baudrillard, 2008, s. 30). Yaşamdan zevk ve arzu duymayı temin eden tüketim, insanlarda bir tüketim ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Ne kadar tüketirse hayattan da o kadar keyif duyacağı algısını içselleştirmiş insan için artık tüketim kurtulması imkânsız bir sisteme dönüşmüş ve tüm toplumları etkisi altına almayı başarmıştır.

Ortaya çıkan tüketim toplumu sınırsız bir tüketim yaratmaktadır. Tüketilecek nesnelere ve şeylere ise bizzat insanın günlük yaşamından üretmektedir. Böylece bir tür alışkanlık haline gelmektedir. Yani insan ne kadar tüketirse tüketin asla bir doyuma ulaşamayacak ve daima tüketme ihtiyacı ya da arzusu duyacaktır. Bunun sonucu olarak da tüketimin artık tüketme eyleminden çok bir tüketim toplumu yarattığı söylenebilir.

Günümüzde içinde bulunduğumuz toplum da bir tüketim toplumdur. Markalar, sosyal medya, reklamlar ve moda gibi alanlar tüketimin kendini en çok gösterdiği alanlardır. Bu alanlar sayesinde bir tür gösteriş tüketimi doğmuştur. Bunu yaratan ise popüler kültürdür. Basitçe tüketilmesi istenen şey her ne ise onu kültür içinde popülerleştirerek arzu nesnesi haline getiren popüler kültür, bu gösteriş çılgınlığını körüklemektedir. İnsanlar artık bir nesneye sahip olma arzusundan çok o nesnenin popülerliğinden dolayı ona sahip olmayı arzulamaktadırlar. Neyin popüler olduğu ise tüketimin lehine olacak şekilde belirlenmekte ve sürekli değişmektedir.

Gününün çoğunu çalışıp sisteme hizmet ederek geçiren insan, boş vakitlerini de yine aslında farkında olmadan sistemin onarettiği tüketim kültürü içinde harcamaktadır. İnsan, bedenini tüketim kültürünün belirlediği biçimlere sokarak, zamanını belirlenen etkinliklere harcayarak ve düşüncelerini çizilen sınırlar içinde yaratarak yaşamaktadır. Sonuç olarak insan tüketirken tükenen bir nesneye ve araca dönüşmektedir.

İçinde bulunduğumuz postmodern dönem eski maddi tüketim alışkanlığından farklı olarak imaj ve marka gibi simgesel ve psikolojik bir tüketim ortaya çıkarmıştır. Bu farklı türden tüketimin merkezinde ise beden bulunmaktadır. İnsan bedeni tüketime kurban giden bir nesne haline gelmektedir. Beden ve yüzeyi çoklu piyasa kimliklerini yansıtan bir metne, sayfaya, ekrana, göstergeler toplamına dönüşmüştür (Öztürk, 2016, s. 465). Baudrillard’ a göre, üretim/tüketim beden üzerinde çifte bir pratiğe yol açmıştır: sermaye olarak beden pratiği ve fetiş (ya da tüketim nesnesi) olarak beden pratiği. Her iki durumda

da beden yadsınmak ya da unutulmak bir yana kuşatılmıştır (Baudrillard, 2008, s. 164). Başka bir deyişle söylenecek olursa beden bir kültür varlığı gibi çekip çevrilir, düzenlenir, sayısız toplumsal statü göstergelerinden biri olarak güdümlenir (Baudrillard, 2008, s. 166).

Tüketim toplumu, beden için ideal olan bir algı yaratmaktadır. Beden reklamlar, moda, diyet, güzellik ve estetik, bakım gibi söylemler ile çevrilerek baskı altında tutulmaktadır. İdeal beden algısından en çok etkilenen ise kadın bedenidir. Reklamlarda, modada, dergilerde ve güzellik sektöründe her zaman kadın bedeni ön planda tutulmaktadır. Kadın bedeninin nasıl görünmesi gerektiğine dair imajlar zamanla değişim ve dönüşüm geçirmektedir. Tarih boyunca kimi zaman zayıf kimi zaman ise seksi olmak zorunda kalan kadın bedeni adeta pazarlama endüstrisinin ana malzemesi haline gelmiştir. Bedenin toplumsal manada inşa edilmesini sağlayan biçimlendirme erkek merkezli bir bölünüm esası uyarınca oluşmuş bir toplumsal düzen tarafından sağlanmaktadır. Şeylere kazınmış olan bu eril düzen, iş bölümünün veya kolektif ya da özel ritüellerin rutin akışı içerisindeki sözsüz emirler yoluyla bedene kazınmaktadır (Bourdieu, 2019, s. 38).

Eril düzen kadın bedeni üzerinde bir tahakküm kurmaktadır. Kadın bedeni üzerine değerler yüklenmektedir. Bu değerler sayesinde tarihsel süreç içinde kadın bedeni etrafında söylemler üretilmiştir. Bedeni şekillendiren bu söylemler sayesinde ise tüketim toplumunun fetiş bir değer olarak kodladığı beden, sonunda simgesel bir sermaye, bir tür ekonomik yatırım unsuru ya da toplumsal itibar aracı, bir tür iskonto ya da kendisine toplumsal minnet duygusu ve kitlesel sempatinin yöneldiği bir tapınç nesnesi olup çıkacaktır (Köse, 2013, s. 78). Kadın bedeni de artık bir tür ekonomik yatırım unsuruna dönüşmekte ve söylemsel olarak çerçevesi çizilerek tanımlanmaktadır.

Kadın bedeni tarih boyunca üretimin bir nesnesi olmuştur. Neolitik Çağ'dan rönesans dönemine, modern dönemden postmodern döneme kadar sanat ve moda gibi günlük alanların bir nesnesi olarak kullanılan kadın bedeni için her dönem farklı bir algı yaratılmaktadır. Sanat tarihine bakıldığında kadın bedeni, bir tablonun izlenmeye ve incelenmeye değer bir nesne olmasını sağlamaktadır (Göktaş, 2021, s. 127). Kadın bedeni rönesans tablolarında bel ve kalça kısımları yağlı olarak tasvir edilirken, 17. ve 18. Yüzyıllara gelindiğinde korsellerle desteklenerek ince beller ve göze çarpan göğüslerle ön plana çıkmaktadır. Böylelikle hem kadın bedeninin nasıl gözükmesi gerektiği çizilmiş hem de kadın bedeni çıplaklığı öne serilerek bir arzu nesnesine ve seyirlik bir nesneye dönüşmektedir. Yine tarihsel süreç içinde moda sektörü aracılığıyla kadın bedeni için kimlikler üretilmektedir. İdeal bedenler oluşturulmakta ve kıyafetler o bedenlere göre

belirlenmektedir. Modern dünyada ise etrafı reklamlarla çevrilen kadın bedeni, üzerinden para kazanılan bir üretim aracı haline gelmektedir.

Sonuç olarak, tarih boyunca kadın bedeni için her dönem farklı kalıplar belirlenmiş ve kadınlar da bedenlerini bu ideal beden algısı doğrultusunda değiştirip dönüştürmüşlerdir. Kadın bedeni, sanayi devrimiyle birlikte ortaya çıkan üretim-tüketim ilişkisi içinde oradan oraya savrulmakta, sömürülmekte ve üzerinden para kazanılabilen bir pazarlama aracı haline gelmektedir.

2.3 Güzellik Arayışında Kadın Bedeni: Tarihsel Dönüşümler, İdeal Standartlar ve Söylemler

“Erkekler davrandıkları gibi, kadınlarsa göründükleri gibidirler. Erkekler kadınları seyrederek, kadınlarsa seyredilişlerini seyrederek. Böylece kadın kendisini bir nesneye, özellikle görsel bir nesneye, seyirlik bir şeye dönüştürmüş olur.” (Berger, 1988, s. 47)

Filozoflar ve bilim insanları güzellik kavramını binlerce yıl boyunca açıklamaya çalışmıştır. Platon sevgi kavramını açıklarken onu güzellikle bağdaştırmıştır. Ona göre varlıkların en güzeli ve en iyisi sevgidir (Platon, 2003, s. 37). Güzellik iyiliktir (Platon, 2003, s. 39). Aristoteles’e göre güzellik olgusunun en yüksek biçimleri, düzen, simetri ve belirliliktir (Aristoteles, 1996, s. 539). Immanuel Kant’a göre, güzellik bir nesnenin erekselliğinin biçimidir, ama ancak bu bir ereğin tasarımı olmaksızın kendinde algılandığı sürece (Kant, 2016, s. 64). Rönesans döneminde ise güzellik altın oran kavramı ile açıklandı. İtalyan matematikçi Luca Pacioli’nin kitaplarında ve ressam Leonardo Da Vinci’nin eserlerinde altın oranı kullanması onu rönesans döneminde önemli bir kavram haline getirmiştir. Tarih boyunca çoğu sanat eseri ve mimari yapıda altın orta kuramı uygulanmıştır. Günümüzde ise güzellik altın orana bağlı değildir. Güzel olanın ne olduğu toplumdan topluma değişim göstermiştir. Evrimsel olarak bakıldığında yaşamın devamlılığı için gereksinen güzellik zamanla kültürel kavramlarla ilişkilendirilmiş ve gerekliliğin yanı sıra zevk kavramıyla iç içe geçmiştir.

Güzellik tarih boyunca her kültür için farklı şekillerde gelişmiştir. Günümüzde içinde bulunduğumuz tüketim toplumunda güzellik *biyo-iktidarın* bir söylemi haline gelmektedir. Güzellik söylemi sayesinde insanları için neyin güzel olup olmadığı belirlenmez. Modern dönemle birlikte tüketim toplumunun bir nesnesi haline insan bedeni de bu güzellik söylemi içinde önemli bir konumda bulunmaktadır. Güzellik artık

yalnızca toplumsal ve kültürel oluşumlardan etkilenmekte olan bir kavram değildir. Aynı zamanda tüketim endüstrisinin belirlediği özellikleri de barındıran bir kavramdır.

İktidar güzellikle ilgili söylemler üretmektedir. Bu söylemler çoğunlukla bedenin yeniden üretilmesini kapsamaktadır. Ve genellikle kadın bedeni üzerinden tasarlanmaktadır. Bu üretim-tüketim döngüsünü en etkili şekilde çevirecek olan ise kadın bedenidir. Dolayısıyla tüketim toplumunun ve iktidarın hedefinde kadın bedeni bulunmaktadır. Kadın bedeni üzerinde, yüzyıllarca süren bir evrim süreci boyunca büyük ölçülerde değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerin amacı ise her zaman kadın bedenini daha güzel hale getirmektir. Toplumsal bir projenin ürünü olarak bedene atfedilen değer yükseltmekte, güzellik ve iyileşme söylemlerinin altında kadın bedeni, cinsiyetlendirilmiş bir alanda, bir metaya, bir fetiş nesnesine dönüştürülmektedir (Güzel, 2013, s. 83). Böylelikle hem kadın bedeni denetim altında tutularak tarih boyunca süren baskı süreci, hem de ekonomik olarak gelir getirecek bir kaynak sağlanacaktır.

Kadınlar için tarih boyunca nasıl davranmaları ve neler düşünmeleri gerektiği belirlenmiştir. Kadınlar da onlar için biçilen görevleri ve rolleri üstlenmiştir. Tüm bunların yanında "Güzellik" ve dönemsel güzellik söylemine bağlı olarak da çeşitli endüstriler, medya ve onların bir aracı olarak moda, kadınlara uymaları gereken çeşitli kalıplar ve kurallar sunmuştur (Özgen, 2017, s. 6). Bu yüzden kadınlar her zaman daha fazlası olmaya çabalamaktadır. Çünkü güzellik endüstrisi tarafından onlar için belirlenmiş durmadan yeniden üretilen kusursuz bir beden bulunmaktadır. Gerçek olmayan bu ideal beden, moda, sağlık ve sosyal medya gibi gündelik pratiklerin içine sızan söylemler tarafından yayılmaktadır. Bunun sonucu olarak da kadınlar her gün ve her an bu söylemlere maruz kalmaktadırlar. Kadın, bir yandan oluşmuş toplumsal değerler ve bunun yarattığı psikolojik baskılar, diğer yandan ise tüketim kültürünün dayattığı ideal ölçülere uyma zorunluluğuyla, bir tür güzellik kısıkağı altındadır (İnceoğlu & Kar , 2016, s. 77).

Her gün popüler söylemler tarafından yenilenen ideal beden standartları kadınların mutsuzluğunu artırmakta ve kendi bedenleriyle olan ilişkisini bozmaktadır. Kadının mutluluğu artık ideal vücut ölçülerine sahip olduğu sürece mümkün olacaktır. Ve kadınlar da mutluluğa erişebilmek adına zaman, para ve enerji harcayarak bedenlerini adeta sömüren bu sistem içinde ideal bedene sahip olmaya çalışmaktadırlar. 1980'li yıllardan bu yana güzelliğin önkoşulu olarak kabul edilen zayıflık hala etkisini korumaktadır (İnceoğlu & Kar , 2016, s. 87). Güzellik ile özdeşleştirilen inceliğe olan arzuyu korumanın yolu olarak ise, belirlenen beden ölçüleri dışında kalan beden ölçülerine yönelik bir tiksinti inşa edilmektedir. Yani fazla kilo ve yağa sahip olan kadın bedeni, bazı çağlarda güzellikle

özdeşleşse de günümüzde var olan güzellik standartlarına erişebilmek adına dışlanmaktadır. Böylelikle, idealleştirilen ve mükemmelleştirilen bedene ulaşmaya olan arzu gittikçe artmaktadır.

2.4 Gündelik Hayatta Kadın Bedeni: Tahakkümün İzindeki Pratikler ve Toplumsal Dinamikler

Tarihsel süreç içinde bedenin nasıl tahakküm altında tutulduğunu inceledik. İktidar tarafından belirlenen söylemlerle denetim altında tutulan beden endüstriyel bir ürün ve ekonomik olarak bir gelir kaynağı haline gelmektedir. Bu yüzden bedenin nasıl yöntemlerle denetim altında tutulduğunun sosyolojik olarak incelenmesi önem arz etmektedir. Uygarlık sürecinin terbiye edilen bedenler vasıtasıyla bireyler üzerinden süregeldiği ve dolayısıyla da gündelik yaşam pratiklerinin, sıradanmış gibi gözükten her eyleminin ideolojik bir yapılanmaya dayandığı söylenebilir (Bilgin, 2016, s. 219). Yani beden gündelik yaşam pratiklerinin içine sızmayı başarmış olan iktidar tarafından kuşatılmaktadır. Beden artık sürekli müdahaleler edilen ve değişip dönüşen bir nesne olarak konumlanmaktadır.

Tüketim kültürü içinde tasarlanan ideal beden, kozmetiğin, incelikli giyim-kuşam modasının, baştan çıkarıcı aksesuarların ve estetik cerrahi operasyonların sürekli olarak kesip biçerek yeniden yarattığı bir proje, her şeyden önemlisi de kendisine yatırım yapılan bir alandır (Köse, 2013, s. 80). Tüketim kültürü, güzellik söyleminin içeriğini değiştirmesiyle, erotizm, moda, diyet, spor ve teknoloji gibi günlük pratikler popüler kültürün tüketim nesnesi haline gelmektedir. Yani yaratılan beden kurgusu günlük ritüeller kullanılarak inşa edilmektedir. Bu kurgudan en çok etkilenen elbette kadın bedenidir. Kadın bedeni tüketim kültürü tarafından metalaştırılmaktadır. Bu metalaştırma sayesinde kadın bedeni yeniden kodlanmakta ve her noktası tasarlanmaktadır. Kadın bedeni, kendisi için tasarlanan ideale ulaşmak için moda endüstrisi, estetik cerrahi, spor salonları ve güzellik merkezleri tarafından kuşatılmaktadır. Tüketim toplumunun ideal “nesne-beden”ini yaratmak için kurulmuş olan dev sektörlerin rasyonalize ettiği bakış açıları, bu tür etkinliklerin sürekliliğini sağlamaya yönelik işlev görür (Köse, 2013, s. 84). Böylece kadın bedeni, görünmeyen oldukça tehlikeli bir iktidar tarafından denetim altında tutulmakta ve aynı zamanda kapitalist çarkın bir dişlisi haline gelmektedir.

Kadınlar bedenlerinin sömürüldüğünün ve bedenleri üzerinden kar elde edildiğinin farkına bile varmadan, her gün billboardlarda, dergilerde ve telefonlarında gördükleri o

mükemmel bedene ulaşmak için çabalamaktadırlar. Bu yapay ölçütlere sahip bedene ulaşmak için kadınlar pek çok bedel ödemektedirler. Bu acımasız yolculuk, zaman ve paraya mal olmanın yanı sıra, fiziksel ve psikolojik olarak da olumsuz etkilere sahiptir. Tarihin büyük bir bölümünde kadınlar bedenlerini ataerkil sistem içinde çekici ve zevk veren bir nesne olarak belirlenen ölçüler çerçevesinde bir tür zorluk içinde şekillendirmişlerdir. Sanayi devrimiyle başlayan ve dünyanın işleyişini değiştiren süreç içindeyse artık kadınlar zorluk bir yana ortalıkta öylece bir gerçek olarak duran bedene kavuşmak için heves ve heyecan duymaktadırlar.

Sonuç olarak beden gündelik pratikler sayesinde durmadan yeniden yaratılmaya devam etmektedir. Diyet, güzellik ve vücut bakımı (solyum, kuaför, manikür-pedikür, vb.) spor ve egzersiz gibi diğer popüler tüketim kültürü pratiklerinde mutluluğa, kişisel yeterliliğe, sağlam iradeye, yaşlanmayan ve hep diri ve genç kalan beden idealine yapılan güçlü vurgular, bedeni adeta mitsel bir düzeye yükseltmektedir (Köse, 2013, s. 88). Ve bu mitik beden çoğunlukla kadın bedeni olmaktadır.

2.4.1 Estetik ve Plastik Cerrahi: Kadın Bedenindeki İdeal Görünümün İnşası

Güzellik kavramının insan tarihi içindeki yerine bakıldığında, güzellik estetik kavramı ile paralel olarak ilerlemiştir. Estetik insanlar için önemli bir kavramdır. Günümüzde felsefe literatüründe güzellik ile estetik kavramı aynı başlık altında yer almaktadır. Güzelliği açıklayabilmek için estetiğin ne olduğunu da bilmek gerekmektedir. İnsanlar eş seçiminden, doğaya ve sanata kadar her alanda estetik olanı ön plandan tutmuşlardır. Tüketim kültürünün yarattığı ideal bedene erişimi sağlayan pratiklerden biri olan estetik cerrahi, antik çağlardan beri insan hayatının içindedir. Tıp tarihinde estetik cerrahi alanındaki gelişmelerin insanlık için oldukça faydaları olsa da modern dönemde estetik cerrahi iktidarın denetim mekanizmalarından biri olarak kendini göstermektedir.

Güzel ve estetik olan kadın bedeni ile eş değer tutulmaktadır. Dolayısıyla kadınlar güzel görünmek zorunda bırakılmaktadır. Güzel olan, çağlar boyunca ve toplumdan topluma değişiklik göstermektedir. Kadın bedeninin hangi ölçülerde güzel olacağı da çağdan çağa ve toplumdan topluma değişiklik göstermektedir. Genellikle genç ve orantılı bir yüz ile diri ve şekilli bir vücut olarak belirlenen ideal beden insanların genetik ve doğal olarak sahip olduğu bedenlerden oldukça uzaktır. Dolayısıyla insanlar, çağın standartlarına uymayan bedenlerini değiştirmek için estetik cerrahiye başvurmaktadır. Aslında güzellik

öznel ve göreceli bir kavram olsa da güzel olanın belirlenmesi, kavramın doğal yapısını değiştirmektedir.

Kadın bedeni üzerinde değişiklik yapılabilmesinin aracı estetik cerrahi olmuştur. Kadınlar, kadın bedeni için tasarlanan ideal ve yapay olan bedene maruz bırakılmaktadır. Dolayısıyla kadınlar artık kendi bedenlerinden memnun olmamakta ve ideal olan bedene ulaşmak zorunda bırakılmaktadır. Estetik cerrahi üzerinde yapılan son araştırmalarda kadın güzelliğinin sosyal inşasına yönelik eleştiriler yapılmaktadır. Ataerkil tıp kurumları tarafından kadınlar bedenlerinden dolayı özgüvensizlik geliştirmektedir. Toplum, kadınlara bedenlerinden dolayı mutsuz yapmaktadır ve tedavi olarak da estetiği sunmaktadır (Gilman, 1999, s. 33). Bunun bir sonucu olarak kadınlar, toplumsal baskı sonucunda estetik yaptırmaya mecbur bırakılmaktadır.

Estetik ve plastik cerrahi uzmanları, medikal estetik uzmanları ve estetisyenlik eğitimi almış kişilerle görüşmeler gerçekleştirilen bir araştırmada, estetik uzmanları bireylerin estetik uygulamalarından beklentilerinin neler olduğu hakkındaki görüşlerini ideal beden formu ile ilişkilendirerek aktardıkları sonucuna varılmaktadır. Estetisyenlere göre bedenini estetik işlemlerle biçimlendiren bireyler diğerleri tarafından beğenileceğini ve onaylanacağını düşünmekte ve bu düşünce bireyleri mutlu etmektedir (Alptekin & Delibaş, 2021, s. 182).

Estetik cerrahi geçiren kadınların beden beğenisi ve estetik cerrahiye kabulünün kültürlerarası karşılaştırılmasının incelendiği bir çalışmada, bireylerin estetik cerrahiye kabulünde toplum beğenisinin etkisi olduğu ve ameliyat sonrasında da bireylerde buna paralel olarak beden beğenisinin arttığı sonucuna varılmaktadır (Karabacak, 2022, s. 46).

Bir araştırmada, ülkemizde kadınlar tarafından en çok burun ameliyatı yapıldığını, bunu göğüs ve yüz germe ameliyatlarının takip ettiğini, estetik yaptıran erkek sayısında geçmiş yıllara oranla ciddi bir artış olduğunu, erkeklerin birinci sırada burun, ikinci sırada saç ektirme operasyonlarını tercih ettiklerini, fakat erkeklerin de yüz gerdirme, göz kapaklarını, kırışıklıklarını düzeltme gibi cerrahi müdahalelere kayıtsız kalmadıkları belirtilmektedir (Odabaşı, 2008, s. 65).

Sonuç olarak, beden merkezli toplumsal yaklaşım kadının kendi bedenine yönelik özgüven eksikliğine yol açmakta, giderek bedeniyle takıntılı bir ilişki kurmasına neden olmaktadır (Kesim & Kar, 2016, s. 215). Bu ilişkiyi düzeltebilecek olan araç ise estetiktir. Estetik operasyon, sosyal medya ve reklamlar gibi iletişim araçlarıyla günlük yaşamda sıradan bir eylem haline gelmektedir. Dolayısıyla estetik yaptırmak kadınlar arasında kolay erişilebilen ve yaygınlaşan bir eylem olmaktadır.

2.4.2 İdealize Edilmiş Görünümler ve Kadın Bedeni: Sosyal Medyanın Etkisi

İnternet, ortaya çıktığı tarihten itibaren büyük bir bilgi ağı haline gelerek toplumun genel yapısını kapsamlı bir biçimde yeniden şekillendirmektedir. İnternet, büyük bir ağ görevi görmesi sayesinde oldukça hızlı bir değişim etkisi yaratmaktadır. İnternet kullanımının yaygınlaşmasıyla toplumlar ve kültürler değişim göstermektedir. Günümüzde de internet, toplumsal yapıyı ve düşünce sistemini değiştiren ve şekillendiren bir konumdadır. Yeni ağların ve sosyal platformların bulunmasıyla en çok değişim gösteren ise günlük yaşam olmaktadır. İletişimin hızlanmasıyla insanlar farklı yerlerdeki insanların hayatlarına daha yakından bakabilme fırsatı bulmaktadır. Günümüzdeki iletişim ağları ve sosyal medya platformları, kişilerin ya da kurumların birbirine küçük zincirlerle birbirine bağlanabileceği küçük kümeler yaratmaktadır. Bu durum artık birbirine daha bağlı bir dünyada yaşadığımız ve toplumsal bağın giderek güçlenmesine yol açmaktadır. Bu etkisiyle internetin düşünce yapısında ve insanların yaşayış biçiminde büyük bir değişime sebep olduğunu görmek mümkündür.

Yeni medya araçları, oluşturduğu ağlar ve etkisi altına aldığı alanlar sayesinde kendisine bir iktidar alanı yaratmaktadır. Böylelikle, toplumların yapısı ve insanların düşünce ve davranışlarını da belirleme hakkını kazanmaktadır. Yeni medya araçları insanların neler düşünmesi ve nelere ilgi duyması gerektiğini belirlemektedir. Modadan sanata, bilimden sağlığa kadar pek çok alanda estetik, popüler ve doğru olanın ne olduğunu belirleme yetkisine sahiptir. Söylem üretme gücünü elinde taşıyan medya sayesinde insan algısı sürekli değiştirmektedir. Dolayısıyla, sosyal medya platformlarının yaygın kullanımı insanlar üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır.

Günümüzde oldukça büyük bir etkiye ve yere sahip olan kitle iletişim araçları kadın ve erkeğe özgü nitelikleri de belirlemektedir. Başka bir deyişle, internetin sahip olduğu iktidar alanı, toplumsal cinsiyet rollerini belirleme yetkisine de sahiptir. Kendi imge biçimlerini yaratan sosyal ağlar, cinsiyetler arası farklılıkları da yaratmaktadır. Olması gereken beden şekillerini ve ilişki biçimlerini belirlemektedir.

Günümüzde Instagram, Snapchat ve Twitter gibi sosyal medya platformları sıkça kullanılmaktadır. Bu uygulamalar, içerdikleri filtreler ve popüler kültürü yayma özelliği aracılığıyla ideal bedeni yaratmaktadır. Sosyal medya platformları, kullanıcıların paylaşımlar yoluyla idealize edilmiş bedenlerin ve mükemmel görünümün sürekli sunulmasını sağlamaktadır. Bu durum, insanların kendi beden imajları üzerinde bir baskıya sebep olmaktadır. Beden pozitifliği hareketlerinin gün geçtikçe çoğalmasına rağmen, yine

de sosyal medya platformları ideal beden şekillerini teşvik eden ve mükemmel beden beklentilerini yükselten bir ortam da sunmaktadır. İdeal beden, sosyal medya platformlarında popülerleşmesiyle ve reklamlarda gösterilmesiyle normalleştirilmektedir. Buna ek olarak, moda endüstrisi ve dergiler, sosyal medyanın yükselişiyle birlikte etkisini artırmaktadır. İnternet ve sosyal medya platformları, moda trendlerini hızla yayma ve görsel imajları daha geniş kitlelere ulaştırma imkânı sunmaktadır. Instagram, YouTube ve TikTok gibi platformlarda etkili olan moda influencer'ları ve ünlü isimler, belirli bir beden tipini, giyim tarzını ve güzellik standartlarını popüler hale getirmekte ve takipçilerine bu idealize edilmiş imajları benimsemeleri konusunda güçlü bir etkide bulunmaktadır.

Yapılan bir araştırma dahilinde, medyada yaratılan güzellik algısında influencer olarak nitelendirilen figürlerin etkisinin ciddi bir boyutta olduğu anlaşılmaktadır. Yüzlerini sunan güzellik temalı içerik üreten influencerlar belirgin makyaj yapmakta, kullandıkları ürünlerin markalarını takipçileri ile paylaşmayı ihmal etmemektedirler. Özellikle, tek tip güzellik algısını desteklercesine, zaman içerisinde popülerleşen tüm güzellik trendlerini takip ederek sayfalarında paylaşmakta, takipçilerini de benzer görüntüyü elde etmeye özendirilmektedirler (Macit, 2020, s. 92).

Güzellik algısı yeni medya sayesinde kusursuzlaştırılmaktadır. Sosyal medyada kadın bedeninin nasıl biçimlerde yansıtıldığını açıklayan bir araştırmada, yeni medyanın ideal beden algısında; kadın vücutlarının ince, erkeklerin ise kaslı görünümünü önceleyen, ciltlerin pürüzsüz ve bedenlerin simetrik ve orantılı olmasını benimseyen bir algı oluşturduğu sonucuna varılmaktadır (Avcılar, 2022, s. 460). Bu kusursuzlaşmaya ise Photoshop ve filtreler gibi teknolojik gelişmeler ön ayak olmaktadır.

Medya, oluşturduğu ideal beden algısını her zaman açık bir şekilde yapmamaktadır. Genellikle örtük şekillerde, benzer beden ölçülerine ve fiziki özellikler sahip kadınlar göze çarpmaktadır. Medyada yansıtılan imgeler erkek egemen toplumun kültürünü temsil etmektedir. Erkek egemen söylem altında, “ince, genç, güzel...” gibi belirlenmiş kadın tiplerini oluşturulmuştur. Bu tipler okuyucuda özdeşleşme etkisi yaratarak, onları bu tiplerin sınırları içine davet etmektedir (HASEKİOĞLU, 2008, s. 55). Kadınlar bu tiplere benzeyebilmek için kendi bedenlerinde değişim yapma mecburiyeti hissetmektedir.

2.4.3 Moda Endüstrisi , Dergiler ve Kadın Bedeni: Beden İdeallerinin Oluşumu

Moda ve dergiler, kapitalist ideolojinin taşıyıcısı olan tüketim kültüründe büyük bir öneme sahip olan ve insan hayatının her yönünü biçimlendiren bir fenomen olarak ortaya çıkmaktadır. Dergiler ve moda endüstrisi, günümüzde kadın bedeni üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Kadın bedeninin metalaşmasını sağlayan araçlar olan dergiler ve moda endüstrisi, kapitalist sistemin sürdürülebilirliğini sağlamak ve egemenliğini korumak için başvurduğu yöntemlerden biridir. Moda ve kadın ilişkisi, yalnızca kapitalist sistemin araçlarından biri olan tüketim kültürü içinde var olabilen bir bağlamda ortaya çıkmaktadır. Böylelikle moda ve dergiler aracılığıyla, kadın bedeni tüketim kültürünün odak noktası haline gelmektedir.

Tüketim kültürünün bir parçası olan moda endüstrisi, sürekli olarak yenilenen trendler ve beden idealleri aracılığıyla kadın bedenini şekillendirmektedir. Moda dergileri güzellik standartlarını ve beden algısını oluşturarak, kadınların nasıl görünmeleri gerektiği konusunda toplumsal bir yargı oluşturmaktadır.

Medya ve tüketim bağlamında ideal kadının moda üzerinden temsili çalışmasında bazı televizyon programlarını incelemiş ve çalışmasında medyanın, bireyleri, özellikle de kadın tüketicileri reklamlar, moda söylemleri, modacılar ve çeşitli yarışma programlarıyla tüketime yönlendirmekte, ideal olma, güzel olma, modaya uyma vb. söylemlerle de sürekli etkilemekte olduğu sonucuna varmaktadır (Kotanlı, 2015, s. 150).

Moda programlarında kadın bedeninin metalaşması adlı başka bir araştırma da ise, kadınlara metaları tüketerek nasıl hedonizme ulaşacakları, bedenlerini nasıl metalaştıracakları, nasıl seyirlik bir nesneye dönüşecekleri, alışveriş yapmanın mutluluğa ulaşmak için tek yol olduğu, demode olunca nasıl dışlandıkları, toplumsal cinsiyet açısından kadınların nasıl sadece tüketici konumuna oturtulduğu, bedenlerindeki uluslararası güzellik normlarına uymayan yerlerini giyim aracılığıyla nasıl gizlemeleri gerektiği, programlarda yer alan diğer top modeller, mankenler, sporcular ya da cemiyet hayatının güzel kadınları gibi genç, güzel ve sağlıklı kalmaları için hangi tüketim ürünlerini kullanmaları gerektiği kısacası moda programlarının bedenlerini nasıl metalaştırdıkları hipotezi ve tüketime sevk ettikleri araştırma sorusu ortaya konulmuştur (Özdemir, 2014, s. 195).

Moda dergilerinde sıkça görülen idealize edilmiş kadın bedenleri sergilenmektedir. Zayıf, uzun bacaklı, düzgün bir cilde sahip modeller, güzellik ve başarı standartlarının bir

yansıması olarak sunulmaktadır. Böylelikle, dergiler aracılığıyla kadınlar bu idealize edikmiş bedenlere ulaşmak için çeşitli diyetler, egzersiz programları ve kozmetik ürünleri gibi tüketim ürünlerine yönlendirilmektedir.

Buna ek olarak, moda endüstrisi ve dergiler, sosyal medyanın yükselişiyle birlikte etkisini artırmaktadır. İnternet ve sosyal medya platformları, moda trendlerini hızla yayma ve görsel imajları daha geniş kitlelere ulaştırma imkânı sunmaktadır. Instagram, YouTube ve TikTok gibi platformlarda etkili olan moda influencer'ları ve ünlü isimler, belirli bir beden tipini, giyim tarzını ve güzellik standartlarını popüler hale getirmekte ve takipçilerine bu idealize edilmiş imajları benimsemeleri konusunda güçlü bir etkide bulunmaktadır.

Başka bir çalışmada, dünya çapındaki ünlü firmalardan Victoria's Secret'ın ürünlerini tüketiciye insan vücudunun nesne konumuna indirindiği defileler aracılığıyla tanıtmakta olduğu ve medya, moda endüstrisinin ve magazin basınının onaylamadığı kadın vücudunu yok sayarak sürekli manken tipi kadınları gündemde tutmakta olduğu belirtilmektedir. Medya, çoğunluğu oluşturan kadınların fiziksel özelliklerini arka plana itmektedir. Modeller gibi bedenlere sahip olmayan kadınlar, kendilerini değersiz hissederek doğal varoluşlarına yabancılaşmaktadır (Suiçmez, 2018, s. 83).

Sonuç olarak, kadın için belirlenen uygun ölçülere ve idealize edilen görünüme nasıl ve hangi ürünlerle ulaşabileceği moda ve dergiler aracılığıyla vurgulanmaktadır. Bu şekilde moda endüstrisi ve dergiler, kadınların kendi bedenlerini olduğu gibi kabul etmeleri ve bedenlerine karşı sağlıklı bir algıya sahip olmaları yerine, sürekli bir memnuniyetsizlik ve ideal beden imgeleriyle mücadele etmelerine neden olmaktadır.

2.4.4 Toplumsal Normlar ve Dinlerin Kadın Bedenini Biçimlendirici Rolü

Toplum ve kültür, kadın ve erkeklerin kimlik rolleri konusunda kalıplar belirlemektedir. Toplumsal normlar ve dinler kadın bedeni üzerinde oldukça önemli bir konumdadır. Dünya genelinde çoğu toplumda, kadınların bedenleri ve cinsellikleri, kadınların kendilerine değil, yaşadıkları toplum, adet ve aileye ait gören erkek egemen bir anlayış bulunmaktadır. Bu sebeple, erkek egemenliği ve iktidarın denetimi, kadın bedeni üzerinden yeniden üretilerek varlığını korumakta olduğunu söylemek mümkündür.

Kadınların cinsiyet rolleri, giyim tercihleri, cinsellik ve üreme gibi konularda dinler ve toplumsal normlar oldukça önemli bir yer kaplamaktadır. Toplumsal normlar, bir toplumda kabul gören ve davranış ve beklentileri belirleyen kurallar ve değerlerdir. Kadın

bedeni de bu kurallara göre bir toplumun belirlediği normlar ve ideallerle şekillenmektedir. Kadınlar da toplumun beklentilerine uyan bir bedene sahip olmak için bedenlerini şekillendirmeye yönelebilmektedir. Örneğin, zayıf bir beden idealinin yaygın olduğu toplumlarda kadınlarda kilo kaygısı, yeme bozuklukları ve düşük benlik saygısı gibi sorunlara yol açabilmektedir.

Çoğu ataerkil toplumda kadınların cinsel özgürlükleri ve arzuları, toplumun beklentileriyle uyumlu olması beklenmektedir. Kadınların bekaretini koruması, heteroseksüel bir evlilik içinde kalmaları ve cinsel davranışlarını sınırlandırmaları gerekmektedir. Bu durumda kadın sadece erkeğin arzularını tatmin etmek için var olduğu, kadının cinsel deneyimleri ve arzularını bastırması gerektiği gibi inançlarla desteklenmektedir.

Namus kavramı da bu inançlardan biridir. Namus kavramı, daha geniş anlamlar içermekle birlikte erkeğin kadını, özellikle kadının cinselliğini denetleme aracı olarak kullandığı erkek-yanlı olarak oluşturulmuş değerler bütünü temsil eder (Hamzaoğlu & KONURALP , 2019, s. 52). Namus kavramı, toplumun bireyler üzerindeki ahlaki değerlerini ve toplumsal normlarını belirleyen bir faktördür. Namus kavramı, genellikle kadının cinsel davranışları ve cinsel kimliği üzerinde bir denetim ve kontrol sağlamaktadır. Bu bağlamda, kadının cinsel deneyimlerini sınırlanması ve düzenlenmesi ve cinselliğin toplumsal normlara uygun bir şekilde ifade edilmesi beklenmektedir (Smith, 2018, s. 320).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TOPLUMSAL CİNSİYET PERSPEKTİFİNDEN KADIN BEDENİNİN GÜNLÜK HAYATTA İNŞASININ ANALİZİ

Bu tezde, var olan iktidarın kadın bedeni üzerinde uyguladığı tahakkümün gündelik pratiklerde hangi şekillerde var olduğu araştırılmaktadır. Bu çalışmada 20 kadın 20 erkek olmak üzere toplam 40 üniversite öğrencisi ile görüşülmüş ve anket sorularına verdikleri cevaplar çözümlenmiştir. Sorulara verilen cevaplar analiz edilerek, kadın bedeni üzerinde ne tür bir tahakküm olduğu ve bu tahakkümün günümüzde ne şekillerde kendini gösterdiği saptanmaya çalışılmıştır.

3.1 Araştırmanın Amacı

Bireyin üzerinde kurulan baskılar ve bu baskıları kuran iktidar ve denetim ile ilişkisi bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Bu çalışma, günümüzde var olan iktidarın yapısını, denetim araçlarını ve iktidarın bireyin bedeniyle arasındaki ilişkisi temel almaktadır. Başka bir deyişle, beden, iktidar ve özne arasındaki ilişki incelenmekte ve beden, iktidarın müdahale alanı olarak ele alınmaktadır. Michel Foucault'un göre her yerde olan iktidar, tüm ilişkilerde üretilmektedir. Dolayısıyla iktidar, hayatın her alanına ve özneye doğrudan müdahale edebilme özelliğini barındırmaktadır. Foucault'un biyoiktidar kavramı, yeniden üretilen bilgi sistemleri aracılığıyla nüfus üzerinde bir "normlaştırma" üretildiğini açıklamaktadır. Biyoiktidar kavramı beden üzerinde kurulan hakikat söylemlerini açıklamaya yardımcı olmaktadır. Bu araştırma Foucaultcu biyoiktidar çerçevesinde kadın bedeninin hangi biçimlerde şekillendirildiğini ve denetim altında tutulduğunu tartışmaya açmaktadır.

Bu çalışmada, içinde bulunduğumuz tüketim toplumunun da etkisiyle bir nesne haline gelen kadın bedeninin nasıl bir değişim ve dönüşüm geçirdiği incelenmekte ve kadın bedeninin hangi gündelik yaşam pratiklerinde tahakküm altına alındığı araştırılmaktadır. Yapay şekilde ideal beden standartlarının üretilmesi ve bu ideal beden algısının üniversiteli gençler üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğu araştırılmaktadır. Araştırmada hedeflenen günümüzde var olan bu denetim pratiklerinin günlük hayatta nasıl gerçekleştiğini araştırmak ve insanların yaşamlarını nasıl etkilediğini görmektir.

3.2 Araştırmanın Önemi

Kadın bedeni üzerindeki tahakkümün gündelik pratiklerle nasıl etkileşime girdiğini anlamak araştırmamızın temelini oluşturmaktadır. Kadın bedeninin denetim altına alınmasını, biyoiktidar çerçevesinde incelemek, iktidarın kadın bedeni üzerindeki güç ilişkilerini ortaya çıkarmamızı sağlayabilir. Araştırmanın önemi, kadın bedeni üzerindeki güç ilişkilerini analiz ederek, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini daha iyi anlamamıza ve bu eşitsizliği azaltmaya yönelik politika ve müdahaleler geliştirmemize katkı sağlayacaktır. Aynı zamanda, kadın bedeni üzerindeki tahakküm ile ideolojik ve kültürel faktörlerin karşılıklı olarak birbirini nasıl etkilediği ve ayrıca gündelik pratikler toplumun belirli normları ve değerlerini şekillendirdiğinden dolayı bu incelemeyi yapmak kadın bedeni üzerindeki denetimin kültürel etkilerini de anlamamıza ve sorgulamamıza yardımcı olmaktadır. Bu sorgulama, kadınların bu tahakküme karşı nasıl direndiğini, kendi bedenlerini nasıl özgürleştirdiklerini ve toplumsal değişim yaratma potansiyellerini ortaya koyabilir.

Kadın bedeni üzerindeki denetim, biyoiktidarın bir örneğini temsil eder. Örneğin, kadınların doğurganlık ve üreme kapasiteleri üzerindeki denetim, doğum kontrolü, kürtaj yasaları ve üreme teknolojileri gibi faktörlerle gerçekleşebilir. Ya da kadın bedeni üzerindeki denetim, güzellik standartları ve beden algısı konularına da etki etmektedir. Medya ve reklamlar aracılığıyla kadın bedeni, belirli bir şekil, görünüm ve ideal olarak sunulmaktadır. Böylelikle kadınların kendilerini nasıl algıladığını ve değerlendirdiğini etkilemektedir. Bu durum, kadınların bedenleri üzerindeki otonomi ve karar alma yeteneklerini sınırlamakta ve kadınların toplumsal rollerini ve statülerini belirlemede etkili olmaktadır. Araştırmada ele alınan perspektif ve ortaya koyulan bulgular, kadın bedeni üzerindeki denetimin araştırılması, cinsiyetler arasındaki eşitsizliğin anlaşılması, kadınların özgürleşmesinin desteklemesi ve tüketim kültürünün odağındaki bedenin özgürleşmesi konusunda farkındalık yaratması açısından önem arz etmektedir.

3.3 Araştırmanın Varsayımları ve Soruları

Bu çalışmada kadın bedeninin günlük pratikler ve sosyal ilişkilerle birlikte, toplumsal normlar, kültürel değerler ve ideolojiler tarafından denetlenmekte ve tahakküm altına alındığı incelenmektedir. Bu tahakkümün, biyoiktidar kavramıyla açıklanan güç

ilişkileri ve disiplin mekanizmaları aracılığıyla gerçekleştiği savunulmaktadır. Gündelik yaşamın medya, moda, reklam gibi alanları kadın bedeninin biçimlenmesinde ve denetlenmesinde kritik bir rol oynamaktadır.

Araştırmamız bu varsayımı test etmeyi ve gündelik pratiklerde kadın bedeni üzerindeki tahakkümün nasıl gerçekleştiğini anlamayı hedeflemektedir.

Araştırmanın amacı, önemi ve varsayımları doğrultusunda araştırmacı tarafından hazırlanan sorular aşağıda yer aldığı gibidir.

1. Sosyal medya platformlarında kadın bedeni ile ilgili paylaşımlar kadın bedeninin standartlarını belirliyor mu? Belirlediğini düşünüyorsanız bu standartların neler olduğunu düşünüyorsunuz?
2. Sizce ideal beden ölçütleri neler olmalıdır?
3. Kendi bedeninizde beğendiğiniz ve beğenmediğiniz noktalar nelerdir? Beğenme ve beğenmeme sebeplerinizi açıklayınız.
4. Kendi bedeninizde değiştirmek istediğiniz bir kısım var mı? Sebebi nedir?
5. Estetik yaptırdınız mı? Eğer yaptırmadıysanız yaptırmayı düşünüyor musunuz? Açıklayınız.
6. Bedeniniz içinde rahat hissediyor musunuz? Rahat hissetmediğiniz zamanlar var ise bu rahatsızlığın sebepleri nelerdir?
7. Diğerlerinin bedeninize dikkatle bakması sizi rahatsız eder mi? Neden?
8. Kıyafet seçiminizde hangi faktörler etkindir? Bir kıyafeti kendinize yakıştırmadığınızda bunun nedenlerini nasıl açıklarsınız?
9. Spor yapıyor musunuz? Spor yapma nedenleriniz neler?
10. Ne kadar sıklıkla kozmetik ürünleri satın alıyor ve kullanıyorsunuz? Kozmetik ürünü kullanmadığınızda kullanmanız gerekiyor hissine kapılıyor musunuz? Kozmetik ürünü kullanmadığınız günlerde özgüveninizde ve kendinizi beğenmenizde bir düşüş oluyor mu?
11. Cinselliğinizi özgürce yaşadığınızı düşünüyor musunuz? Hayırsa sebepleri nelerdir?
12. Bekaret ve namus kavramları sizin için ne ifade etmektedir? Bu kavramlar kendi bedeniniz üzerindeki eylemlerinizde etkide bulunuyor mu ya da eylemlerinizde bir değişikliğe sebep oluyor mu?

3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın örneklemini kartopu yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Kartopu yöntemi ile İzmir ilinde yaşayan 20 kadın 20 erkek olmak üzere toplam 40 üniversite öğrencisine ulaşılmıştır. Öğrenciler 20-28 yaş aralığındadır. Kadın öğrencilerin yaş ortalaması 23, erkek öğrencilerin yaş ortalaması ise 24'tür.

3.5 Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada, kadın bedeni üzerindeki tahakkümün gündelik pratiklerde hangi şekillerde kendini gösterdiğini anlamak amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden biri olan yüz yüze görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan 12 soruyu kapsayan görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu katılımcının konuyla ilişkili düşüncelerini anlamamızı kolaylaştırmaktadır. Katılımcılara yönerge olarak sunulan metin aşağıda yer almaktadır.

“ Kadın Çalışmaları Bölümünde yüksek lisans yapmaktayım. Kadın bedeni üzerindeki tahakkümün günümüzde ne şekillerde var olduğunu anlamak ve bu tahakkümün sebeplerini araştırmak amacıyla bir araştırma yapıyorum. Araştırmamın benden sonra bu alanda çalışma yapacak arkadaşlarıma yardımcı olacağını umuyorum.

Bu araştırma için üniversite öğrencileriyle görüşme yapıyorum. Yapılacak olan görüşmelerde verilen bilgiler sadece bu araştırmada kullanılacak ve kişisel bilgiler tamamen gizli tutulacaktır.

Görüşme 30-60 dakika arası sürecektir. Kayıt almak zorunlu değildir fakat izniniz olursa görüşmeleri kayıt altına almak isterim. Bu sayede soruların cevaplarını daha detaylı bir şekilde analiz etmem mümkün olabilecektir. Sorularla ilgili herhangi bir sorunuz olursa anket soruları bittikten sonra sorabilirsiniz.

Araştırmama katkıda bulunmak istediğiniz için teşekkür ederim. Sormak istediğiniz bir soru varsa araştırma sorularına geçmeden önce sorabilirsiniz. İzniniz olursa sorulara geçebiliriz.”

Yüz yüze görüşülen katılımcıların verdikleri cevaplar araştırmacı tarafından yazılı olarak kayıt altına alınmış ve daha sonra toplanan veriler içerik analizi ile değerlendirilmiştir.

3.6 İçerik Analizi

Araştırmamızda elde edilen veriler içerik analizi yoluyla değerlendirilmiştir. İçerik analizi, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmayı sağlamaktadır. İçerik analizi, çeşitli söylemler uygulanan bir takım metodolojik araç ve teknikler bütünüdür. Birbirinden az ya da çok farklılaşan bu araç ve teknikler, kontrollü bir yorum çabası ve çıkarsamaya dayalı bir “okuma” yöntemidirler (Bilgin N. , 1999, s. 127). “İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanır” (İlgar & İlgar, 2014, s. 38). Bu yöntem sayesinde öncelikle elde edilen bilgiler kodlanmakta ve bölümlenmektedir. Kodlarda yer alan benzer ve farklı alanlar bir araya getirilmekte ve böylelikle aralarında bir ilişki kurulabilmektedir. Daha sonra ortaya çıkan kodlardan yararlanılarak temalar belirlenmektedir. Veriler kodlara ve temalara göre düzenlenmekte böylelikle verileri tanımlamak ve yorumlamak mümkün hale gelmektedir.

Bu doğrultuda, toplam 40 üniversite öğrencisinden oluşan örneklem ile öğrencilere sunulan görüşme formu sorularının cevapları analiz edilmiştir. Belirlenen temalar ve kodlar aracılığıyla elde edilen cevaplar analiz edilerek yorumlanmıştır.

Araştırmadan elde edilen veriler, önce her bir soru okunup, sonrasında hem kadınların hem de erkeklerin her soruya verdiği yanıtlar ayrılarak tekrar okunmuştur. Daha sonra her bir sorudan elde edilen bulguları çıkarmak için her bir soru tekrar okunarak analiz elde edilmiştir.

3.7 Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Araştırma, kadın bedeni üzerindeki tahakkümün iktidarın sağladığı denetim mekanizmalarında nasıl kendini gösterdiğini ve tüketim toplumunun bu tahakküm üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmamızın örneklemini 20 kadın 20 erkek toplam 40 öğrenci ile sınırlı kalmıştır. Katılımcıların hazırladığımız görüşme sorularına verdiği yanıtlar içerik analizi yoluyla incelenmiştir. Elde edilen bulgular katılımcıların günlük yaşamlarında karşılaştıkları deneyimler ve algıları aracılığıyla bedene yönelik toplumsal beklentileri, normları ve baskıları nasıl anladıklarını göstermektedir. Katılımcılara bedenleriyle ilgili gündelik deneyimleri, beden-özgürlük ilişkisi hakkındaki fikirleri, medyanın ve reklamların bedene etkisi, estetik ve plastik cerrahiye bakış açıları, tüketim alışkanlıkları ve güzellik ideallerini değerlendirmek için düzenlenen 12 soru

yöneltiştir, araştırmamız bu sorular ile sınırlı kalmaktadır. Araştırmamız genç yetişkin öğrenci örneklemini ile sınırlıdır, ancak elde edilen bulgular kadın ve erkek öğrenciler arasında beden algılarına yönelik ne gibi farklı tutumlar sergilediklerini gösterir niteliktedir.

3.8. Bulgular

Araştırmamızın sonucunda elde edilen bulgular, soru formundaki soruların sırası esas alınarak verilmiştir.

“1. Sosyal medya platformlarında kadın bedeni ile ilgili paylaşımlar kadın bedeninin standartlarını belirliyor mu? Belirlediğini düşünüyorsanız bu standartların neler olduğunu düşünüyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtlar:

	KADIN (Kişi Sayısı)	ERKEK (Kişi Sayısı)
EVET	17	12
HAYIR	3	8
TOPLAM	20	20

“Belirlediğini düşünüyorsanız bu standartların neler olduğunu düşünüyorsunuz?” sorusuna kadınların verdiği yanıtlar:

KADINLAR		
Kategoriler	Kişi Sayısı	Açıklamalar
Beden Hatları ve Şekilleri	19	Kıvrımlı hatlar, Zayıf olma, İnce bel, Kalkık ve dolgun kalçalar, İri meme, İnce ve uzun bacak, Selülsiz bölgeler, Yağsız vücut
Yüz	5	Pürüzsüz cilt, Fındık/Minik/Şekilli burun,
Manken Ölçüleri	2	Victoria’s Secret mankenleri, modeller
Diğer	1	That girl

“Belirlediğini düşünüyorsanız bu standartların neler olduğunu düşünüyorsunuz?” sorusuna erkeklerin verdiği yanıtlar:

ERKEKLER		
Kategoriler	Kişi Sayısı	Açıklamalar
Beden Hatları ve Şekilleri	2	Kıvrımlı hatlar, İncel bel, 36 beden.

Yukarıda verilen bilgiler doğrultusunda hem kadın hem de erkeklere göre, sosyal medya platformlarının kadın bedeni ile ilgili paylaşımların kadın bedeninin standartlarını belirlediği sonucu elde edilmiştir.

“2. Sizce ideal beden ölçütleri neler olmalıdır?” sorusuna kadınların verdiği yanıtlara göre belirlenen standartlar.

Soruda, ideal beden ölçütleri, cinsiyet ayrımı göz etmeden sorulmuştur. Fakat katılımcılar bu soruya ideal kadın bedeni ölçütleri olarak cevap vermişlerdir.

Kategoriler	Kişi Sayısı	Açıklamalar
Boy	2	1.70 - 1.75 cm
Kilo	2	57-62 kg
Beden Hatları ve Şekilleri	19	Kıvrımlı hatlar, Zayıf olma, İnce bel, Kalkık ve dolgun kalçalar, İri meme, İnce ve uzun bacak, Selülsüz bölgeler, Yağsız vücut
Orantılı Vücut	2	Vücuttaki her kısmın birbirine olan oranı.
Yüz	5	Pürüzsüz cilt, Fındık/Minik/Şekilli burun.
Kişinin Kendini Mutlu/İyi Hissettiği Beden	4	Her beden güzeldir, güzellik görecelidir.
Sağlıklı ve Fit Vücut	8	Sağlıklı ve fit olan vücut.
Diğer	1	İdeal beden diye bir kavram yok.

“Sizce ideal beden ölçütleri neler olmalıdır?” sorusuna erkeklerin verdiği yanıtlara göre belirlenen standartlar:

Boy	2	Erkek için 1.75 cm üzeri, Kadın için 1.70 cm.
Beden Hatları ve Şekilleri	2	İnce bel, 80-60-80 cm ölçüleri, Yağ oranı az.
Kişinin Kendini Mutlu/İyi Hissettiği Beden	16	Kişi kendi bedeni içinde nasıl hissediyorsa, güzellik görecelidir.

“3. Kendi bedeninizde beğendiğiniz ve beğenmediğiniz noktalar nelerdir? Beğenme ve beğenmeme sebeplerinizi açıklayınız.” Sorusuna kadınlar tarafından verilen yanıtlar:

Beğenilmeyen Noktalar	Kişi Sayısı	Beğenilen Noktalar	Kişi Sayısı
Bacaklar	10	Burun	3
Boy	6	Bacaklar	2
Göbek	6	Göz Rengi	1
Meme	4	Eller	1
Duruş	4		
Ayaklar	3		
Ten rengi	1		
Göz	1		
Diş	1		
Kaş	1		

Kendi bedeninizde beğendiğiniz ve beğenmediğiniz noktalar nelerdir? Beğenme ve beğenmeme sebeplerinizi açıklayınız.” erkekler tarafından verilen yanıtlar:

Beğenilmeyen Noktalar	Kişi Sayısı	Beğenilen Noktalar	Kişi Sayısı
Saç	6	Boy	4
Burun	5	Kol	2
Göbek	4	Duruş	1
Kulak	2		
Bel	1		

15 erkek bu soruya bedeninden tamamen memnun olduğu ve her yerini beğendiği cevabını vermiştir. 5 erkek ise yukarıdaki gibi cevaplar vermiştir.

Kadınların Bedenlerini Beğenmeme Nedenleri

	Kişi Sayısı
Kısa bacaklı olması, kalın bacaklı olması	10
Kısa boylu olması	6
Göbeğinin ya da alt göbeğinin olması	6
Fazla kilosunun olması	5
Küçük memeli olması	4
Postür bozukluğu olması	4
Ayak parmaklarının şeklinden rahatsız olması	3
Ten renginin koyu olması	1
Büyük gözlere sahip olması	1
Ön dişlerinin ayırık olması	1
Kaş renginin saçlarıyla ve yüzüyle uyumsuz olması	1

Kadınların Bedenlerini Beğenme Nedenleri

	Kişi Sayısı
Küçük ve şekilli burnunun olması	3
Uzun bacaklarının olması	2
Göz renginin yeşil olması	1
Küçük ve estetik şekilde ellerinin olması	1

Erkeklerin Bedenlerini Beğenmeme Nedenleri

	Kişi Sayısı
Saçının dökülmesi, az olması	6
Büyük burna sahip olması	5
Göbekli olması	4
Kepçe kulaklı olması	2
Kalın bel çevresine sahip olması	1

Erkeklerin Bedenlerini Beğenme Nedenleri

	Kişi Sayısı
Boyunun uzun olması	4
Kolunun büyük ve kıvrımlı olması	2
Dik ve düzgün postürünün olması	1

“4. Kendi bedeninizde değiştirmek istediğiniz bir kısım var mı? Sebebi nedir?” sorusuna kadınlar tarafından verilen yanıtlar:

	Kadın (kişi sayısı)	Erkek (kişi sayısı)
Evet	12	3
Hayır	8	17
Toplam	20	20

Kadınların Bedenlerinde Değişim İstemelerinin Nedenleri

	Kişi Sayısı
Bedenini beğenmemesi, güzel hissetmemesi	12
Özgüven düşüklüğü yaşamaması	5
Fazla kilolarından ve yağlarından rahatsız olması	4

Erkeklerin bedenlerinde değişim istemelerinin sebepleri

	Kişi Sayısı
Özgüven düşüklüğü yaşamaması	2
Sağlık sorunlarının olması	1

Katılımcıların, bedenlerinde değişim istemeleri hem psikolojik hem de fiziksel olmak üzere iki kategoriye ayrılmıştır.

“5. Estetik yaptırdınız mı? Eğer yaptırmadıysanız yaptırmayı düşünüyor musunuz? Açıklayınız.” Sorusuna verilen yanıtlar.

	Kadın (kişi sayısı)	Erkek (kişi sayısı)
Evet	3	0
Hayır	17	20
Toplam	20	20

Eğer yaptırmadıysanız yaptırmayı düşünüyor musunuz?

	Kadın (Kişi Sayısı)	Erkek (Kişi Sayısı)
Evet	5	2
Hayır	4	10
Belki	7	8
Toplam	20	20

Yaptırmayı Düşünen Kadınların Açıklamaları.

	Kişi Sayısı
Meme büyütme istiyorum	4
Küçük burun istiyorum	3
Botoks istiyorum	3
Geçici dolgu, silikon vb. istiyorum	2

Yaptırmayı Düşünen Erkeklerin Açıklamaları.

	Kişi Sayısı
Saç ektirmeyi düşünüyorum	3
Küçük burun istiyorum	3
Kulağımı küçülttürmek istiyorum	2
Yağlarımı aldirmek istiyorum	1
İlerde fikir değiştirebilirim	1

“6. Bedeniniz içinde rahat hissediyor musunuz? Rahat hissetmediğiniz zamanlar var ise bu rahatsızlığın sebepleri nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar.

	Kadın (Kişi Sayısı)	Erkek (Kişi Sayısı)
Evet	12	20
Hayır	8	0
Toplam	20	20

“Rahat hissetmediğiniz zamanlar var ise bu rahatsızlığın sebepleri nelerdir?” Sorusuna kadınların verdiği yanıtlar.

	Kişi Sayısı
Kilo aldığım zamanlar	6
Gergin hissettiğim zamanlar	4
Sağlıksız beslendiğim zaman	2
Regl olduğum zaman	2
Bikini giydiğimde	1
Yemeklerden sonra şişkinliğim olduğunda	1

Rahat hissetmediğiniz zamanlar var ise bu rahatsızlığın sebepleri nelerdir?” Sorusuna erkeklerin verdiği yanıtlar.

	Kişi Sayısı
Kilo aldığım zamanlar	2
Spor yapmadığım zamanlar	2

Erkeklerin tamamı bedenimi beğeniyorum yanıtı verse de içlerinden 4 kişi yukarıda belirtilen zamanlarda bedenlerini beğenmediklerini eklemişlerdir.

“7. Diğerlerinin bedeninize dikkatle bakması sizi rahatsız eder mi? Neden?” Sorusuna verilen yanıtlar.

	Kadın (Kişi Sayısı)	Erkek (Kişi Sayısı)
Evet	12	4
Hayır	5	16
Kararsız	3	0

Kadınların Belirttiği Nedenler.

	Kişi Sayısı
Vücudunun kusurlarına bakıldığını düşünmesi	3
Bakan kişiye göre değişir	2
Taciz edildiğini düşünmesi	2
Özellikle bir erkeğin bakmasından rahatsızlık duyması	2
Özgürlüğünün kısıtlandığını düşünmesi	2
Tehlikede hissetmesi	1

Erkeklerin Belirttiği Nedenler.

	Kişi Sayısı
Hoşuma gider	4
Çok dikkatli ve uzun süre bakılırsa rahatsız olurum	2
Garip olduğunu düşürüm	1

“8. Kıyafet seçiminizde hangi faktörler etkindir? Bir kıyafeti kendinize yakıştırmadığınızda bunun nedenlerini nasıl açıklarsınız?” sorusuna verilen yanıtlar.

Kadınların Kıyafet Seçimini Etkileyen Faktörler	Kişi Sayısı
Gidilecek yer ve ortam	7
Rahat olması	4
Gece ya da gündüz olması	3
Şık ya da güzel olması	3
Kullandığı ulaşım aracına göre	2
Tam bedenine uygun ölçülerde olması	1
Erkeksi kıyafetler olması	1

Erkeklerin Kıyafet Seçimini Etkileyen Faktörler	Kişi Sayısı
Rahat olması	10
Bol olması	5
Birbirine göre renk ve uyumlarının olması	3
Tam bedenine uygun ölçülerde olması	2

Kadınların Bir Kıyafeti Kendine Yakıştırmama Nedenleri.

	Kişi Sayısı
Kilo aldığı dönemler	6
Çevrenin olumsuz bakışları	5
Dekolte olması	5
Dar kıyafetleri bedenine yakıştırmaması	3
Bacaklarının kalın olması	1

Erkeklerin Bir Kıyafeti Kendine Yakıştırmama Nedenleri.

	Kişi Sayısı
Beden ölçülerine uymaması, dar olması	3
Tarzına uygun olmaması	1

“9. Spor yapıyor musunuz? Spor yapma nedenleriniz neler?” sorusuna verilen yanıtlar.

	Kadın (kişi sayısı)	Erkek (kişi sayısı)
Evet	10	8
Hayır	8	10
Bazen	2	2
Toplam	20	20

Kadınların Spor Yapma Nedenleri.

	Kişi Sayısı
Sağlıklı olmak ve fit görünmek için	4
Kilo vermek ve yağ yakmak için	4
Sıklaşmak ve vücudunu şekillendirmek için	3
Bel ağrısını azaltmak için	1

Erkeklerin Spor Yapma Nedenleri.

	Kişi Sayısı
Sağlıklı olmak ve fit görünmek için	6
Özgüvenli ve iyi hissetmek için	3
Karşı cinsin ilgisini çekmek için	1

“10. Ne kadar sıklıkla kozmetik ürünleri satın alıyor ve kullanıyorsunuz? Kozmetik ürünü kullanmadığınızda kullanmanız gerekiyor hissine kapılıyor musunuz? Kozmetik ürünü kullanmadığınız günlerde özgüveninizde ve kendinizi beğenmenizde bir düşüş oluyor mu?” sorusuna verilen yanıtlar.

	Kadın (kişi sayısı)	Erkek (kişi sayısı)
Devamlı	9	8
2 günde 1	3	1
Nadir	3	1
Ayda 1 kere	2	5
İhtiyacı olduğunda	2	2
Hiçbir zaman	1	3

Kozmetik ürünü kullanmadığınızda kullanmanız gerekiyor hissine kapılıyor musunuz?

	Kadın (kişi sayısı)	Erkek (kişi sayısı)
Evet	15	3
Hayır	2	16
Bazen	3	1
Toplam	20	20

Kozmetik ürünü kullanmadığınız günlerde özgüveninizde ve kendinizi beğenmenizde bir düşüş oluyor mu?”

	Kadın (kişi sayısı)	Erkek (kişi sayısı)
Evet	18	2
Hayır	1	16
Bazen	1	2
Toplam	20	20

“11. Cinselliğinizi özgürce yaşadığınızı düşünüyor musunuz? Hayırsa sebepleri nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlar.

	Kadın (kişi sayısı)	Erkek (kişi sayısı)
Evet	10	17
Hayır	7	3
Bazen	3	0
Toplam	20	20

HAYIR DİYEN KADINLAR (7 Kişi)	Kişi Sayısı
Kadın bedeni üzerindeki baskı ve dayatılan algılar	5
Büyütülme şekli	1
“Evlenmeden olmaz.” söylemi	1

HAYIR DİYEN ERKEKLER (3 Kişi)	Kişi Sayısı
Toplum baskısı	2
Aile ile beraber yaşamak	1

“12. Bekaret ve namus kavramları sizin için ne ifade etmektedir? Bu kavramlar kendi bedeniniz üzerindeki eylemlerinizde etkide bulunuyor mu ya da eylemlerinizde bir değişikliğe sebep oluyor mu?” sorusuna verilen yanıtlar.

	Kadın	Erkek
Toplum, aile, gelenekler tarafından kadın bedeni üzerinde denetim kurmak ve kadın bedenini kısıtlamak için üretilmiş kavramlar	13	17
Bir anlam ifade etmiyor, önemsiz	7	3
İlk aidiyet ve kendini teslim etmek anlamına geliyor	0	1

Bekaret ve namus kavramları sizin için ne ifade etmektedir? Sorusuna Kadın katılımcılardan örnek:

“Benim için önemi olmayan kavramlar. Fakat bekaret ve namus kavramlarının, ataerkil toplumlarda kadın üzerindeki baskıyı arttırdığını düşünüyorum.”

Bekaret ve namus kavramları sizin için ne ifade etmektedir? Sorusuna Erkek katılımcılardan örnek:

“Namus ve bekaret kavramını, sadece kadınlara dayatan bir toplumu kabul edemiyorum. Bu durum herkes için eşit olmalı.”

Bu kavramlar kendi bedeniniz üzerindeki eylemlerinizde etkide bulunuyor mu ya da eylemlerinizde bir değişikliğe sebep oluyor mu?"

	Kadın (kişi sayısı)	Erkek (kişi sayısı)
Evet	1	0
Hayır	19	20
Toplam	20	20



TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmanın bulguları, kadın bedeni üzerindeki denetimin farklı boyutlarını ve bu denetimin nasıl gerçekleştiğini ortaya koymuştur. Araştırmada ele alınan sorular, kadın bedeni üzerindeki denetimin farklı yönlerini ve bireylerin bu denetimle nasıl etkileşime girdiğini anlamamıza yardımcı olmuştur. Örneğin, sosyal medya platformlarında kadın bedeni ile ilgili yapılan paylaşımların kadın bedeninin standartlarını belirleyip belirlemediği ve ideal beden ölçütlerinin neler olması gerektiği gibi sorular, kadın bedeni üzerindeki denetim ve güzellik algısını tartışmamızı sağlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre kadınlar erkeklere göre daha fazla sosyal medya platformlarının kadın bedeni standartlarını belirlediğini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Aynı zamanda kadın bedeni için belirlenen özellikler sorulduğunda kadınların verdiği yanıtlar, zayıf, ince belli, küçük burunlu, selülsüz ve uzun bacaklı olma gibi pek çok farklılık barındırırken erkeklerin verdiği yanıtlar sınırlı kalmıştır, bu özellikleri sadece kıvrımlı beden ve 36 beden olarak belirtmiştir. Önemli bir bulgu da erkeklerin büyük çoğunluğunun ideal bedenin kişinin kendi bedeni olduğunu savunmuş olmasıdır. Ayrıca kadınlar Victoria's Secret gibi mankenlerin beden standartlarını belirlediğini belirterek günümüzde yeni popüler olmaya başlayan “that girl” kavramının da bu standartları oluşturduğunu söylemişlerdir. Araştırmamızın verilerine uygulanan içerik analizi yoluyla elde edilen bulgular gösteriyor ki, sosyal medya kadınlar üzerinde erkeklerden daha çok etkiye sahiptir. Erkeklerin çoğunluğu, sosyal medyanın kadın bedeni üzerinde bir standart belirlemediğini düşünmekle birlikte az sayıda erkek katılımcı belirlediğini ifade etmiştir. Bu bulgular konuyla ilgili literatürde yer alan diğer araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir.

Literatürde sosyal medya ve reklamlarda kadın bedeni ile ilgili çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Medya, kadın bedenini görsel unsur olarak ekranlarda kullanmakta ve kadınlara belirlenmiş ölçülerde bir beden anlayışı sunmaktadır (Suiçmez, 2018). Sosyal medya kullanıcısı birçok kadın, kendi bedenlerini Instagram ve Facebook gibi sosyal medya kanalları aracılığı ile reklam ve tüketim nesnesi olarak ön plana çıkarmaktadır (Demez, 2012). Feminizmin 1990'lerden itibaren içinde bulunduğumuz dönemi, kadın ve toplumsal cinsiyet alanında internet ve sanal ağlardaki aktivizm, bazı olumsuz ya da düşündürücü yönlerine karşın vazgeçilmez bir araç oluşturmaktadır (Kaya, 2018). Bir araştırmada ele alınan spor gazetesinin “erkeklerin ilgisini” çekmek için kadını, “cinsel obje” olarak kullanıldığı ve kadın sporcuları

başarılarından ziyade bedenleriyle ön plana çıkarıldığı görülmekte ve kadın bedeninin gazetecilik alanında da denetim altında tutulduğu sonucuna varılmıştır (Basmacı, 2020). Yapılan araştırmalar gösteriyor ki, kadın bedeninin tüketim toplumunun bir ürünü olarak görülmüş olması ve kadın bedeninin bu tüketim toplumu etrafında örülen arzuya dayalı olduğu sonucuna varılması, bizim çalışmamızda elde edilen sonuçlarla paralellik göstermektedir (Karabacak & Sezgin, 2016 ; Çakır, 2020 ; Ülken & Yüce, 2020 ; Avcılar, 2022 ; Köse, 2013).

Araştırma sürecinde katılımcıların kendi bedenleriyle ilgili beğenileri ve değiştirmek istedikleri noktalar sorulmuştur. Sonuçlara göre kadınlar bedenlerinde erkeklere oranla daha fazla beğenmedikleri nokta bulunduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca kadınların büyük çoğunluğu, yöneltilen bu soruda beğendikleri noktalar sorulmuş olsa da beğenmedikleri noktaları söyleme eğilimi göstermişlerdir. Bedenini beğenen kadın sayısı erkeklere göre azdır. Göze çarpan bir diğer sonuç da erkeklerin çoğunluğunun bedeninden mutlu olduklarını söylemesi olmuştur. Kadınlarda bedeninden memnun olan kişi sayısı çok az olmakla birlikte, bu kadınlar da bedenlerinden mutlu olma durumunu bir nedene bağlamışlardır, örneğin “Regl olmadığım dönemlerin dışında bedenimin içinde daha rahat hissediyorum.”

Kadınlar bedenlerinde beğenmedikleri noktaları değiştirme eğilimindeyken, erkeklerden çok azı bedeninde değişim yapmak istemektedir. Bu noktada önemli olan sonuç ise erkeklerin değiştirme sebepleri özgüven düşüklüğü yaşamak ve sağlık problemleri iken, kadınların değiştirme sebepleri daha çok ideal bedene ulaşma arzularından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla kadınlar estetik yaptırmaya daha meyilliyken, erkekler daha az meyillidir. Erkekler, yine sağlık sorunlarından dolayı estetik yaptırmayı düşünürken, kadınlar kendilerini çirkin hissettikleri ve sürekli maruz bırakıldıkları bedenlere ulaşmak için estetik yaptırmayı düşünmektedir. Sonuç olarak, pek çok günlük pratik kadınları erkeklerden daha fazla etkilemektedir. Kadınların büyük bir çoğunluğu kendi bedeninden memnuniyetsizdir. Bu durum kadınların bedenleriyle barışık olmamasını ve bedenlerinden mutsuz olmasını beraberinde getirmektedir.

Çalışmalar erkeklere oranla kadınların bedenlerinden daha az memnun olduğunu göstermektedir (Polat, 2014; Sel, 2016). Yaratılan ince kadın bedeni imajı, kadınların ideal beden ölçülerine ulaşma konusunda çok fazla çaba göstermelerine ve bu durum da kadınlarda yeme bozukluklarına neden olmaktadır (Erdoğan & Tütüncü, 2015). Bununla birlikte kadınların benlik saygılarının yüksek ve beden algılarının düşük olduğu saptanmıştır (Küçük, Mecdi Kaydırak, Hotun Şahin, & Aydın Bilge , 2018; Yılmaz &

Ağgön, 2023). Kadınlar psikolojik olarak kendilerinde bir “eksiklik” olduğu düşüncesiyle kozmetik/estetik cerrahiye yönelmektedir (Güzel, 2013).

Araştırmanın sonuçlarına göre, kadınlar kıyafet seçimi yaparken girecekleri ortam, günün hangi saati olduğu, şık ve güzel olmaları ve kullandığı ulaşım araçları gibi etkenlerden etkilenmektedirler. Çoğu kadın kıyafet tercihini gece ve gündüz dışarı çıkarken farklı seçmekte, fazla kilolarına, kıyafetin açıklığına, başkalarının yorumları ve bakışlarına göre düzenlemektedir. Erkekler ise kıyafet seçerken sadece beden ölçülerine ve tarzlarına uymalarına dikkat etmektedirler. Sonuç gösteriyor ki, kadınlar toplumsal yapıdan ve kadınların bedenleri üzerindeki tahakkümden oldukça etkilenmektedir. Öyle ki kadınlar, kilo vermek ve vücutlarını şekillendirmek için spor yapmaktadır. Erkekler ise, sağlıklı olmak ve özgüven artırmak için yapmaktadırlar. Elde edilen sonuç, kadınların farkında olmadan bedenleri üzerinde özgür haklarının elinden alınması anlamı taşımaktadır. Erkekler, kıyafet seçerken ve spor yaparken özgürce karar verirken, kadınlar günün hangi saatlerinde dışarı çıktıklarından bedenleri hakkında insanların ne düşüneceğine kadar ölçerek karar vermektedir. Araştırmamız gösteriyor ki, kadınlar, kıyafet tercihlerini toplumsal normlara ve belirlenen ölçülere göre belirlerken, erkekler kendi istekleri ve arzuları doğrultusunda belirlemektedir.

Kadınların kıyafet seçimlerinde toplumsal baskılar, cinsiyet rolleri, medya etkisi, kültürel ve sosyal normlar gibi faktörler etkilidir (Aydoğan, 2011; Özdemir, 2016; Yıldız & Ulurasba, 2018; Uğurlu, 2015; Köseoğlu, Ulusu, & Yönet, 2023; Doğan, 2010). Araştırmaların sonuçları, kadınların kıyafet tercihlerinde kadın bedeni üzerindeki tahakkümün varlığını destekler niteliktedir. Moda sadece teoride giysi ve aksesuarlar temelinde bir akımı temsil etmekte fakat pratikte, sadece dönemsel olarak değişen giysi ve aksesuarın değil ideal olan bedenin de belirleyicisidir (İmren, 2018).

Kozmetik ürünleri kullanımında kadınların sayısı erkeklerinkinden fazladır. Erkeklerin çoğunluğu kozmetik ürünü değil kişisel bakım ürünü kullandıklarını belirtmiştir. Ek olarak, erkek katılımcılardan bazıları, özellikle parfüm, deodorant gibi ürünleri kullanmadıklarında rahatsız olduklarını ve özgüvenlerinin düştüğünü belirtmiştir. Kadınların çoğunluğu ise pek çok kozmetik ürünü kullandıklarını ve bu ürünler bittiğinde yenilerini aldıklarını belirtmiştir. Yine erkekler bu ürünleri kişisel bakım için kullanırken, kadınlar güzel görünmek, kendilerini daha iyi hissetmek ve yorgun görünümelerini yok etmek için kullanmaktadırlar. Buradaki önemli sonuç, kadınların kozmetik ürünü kullanmadığında özgüvenlerinde gözle görülür bir şekilde düşüş olduğunu belirtmeleridir. Çünkü, kadınlara makyaj sayesinde daha güzel

olacakları fikri dayatılmaktadır. Kadınlar, tüketim çılgınlığına destek sağlayan bu ürünleri kullanmaya mecbur bırakılmaktadır. Reklamlar ve sosyal medya platformlarındaki paylaşımlarla da desteklenen bu algı, kadınlar tarafından daha arzulanabilir bir konuma gelmiştir.

Literatürde kozmetik ürünleri ve kadın bedeni ile ilgili pek çok araştırma bulunmaktadır. Türkiye’de kozmetik ürünler ile ilgili yapılan araştırmalar gösteriyor ki, kozmetik ürünlerinin kadınlara sunduğu güzellik kavramı, ataerkil söylem içinde yeniden yapılandırılmaktadır (Topateş, 2015; Villi & Kayabaşı, 2014; Altınel, 2002; Çabuk & Doğan Südaş, 2013; Hazır, 2017). Dergiler ve reklamlar gibi iletişim araçlarında kozmetik ile yapılan incelemeler göstermektedir ki, ideal güzellik standartları bir vaade dönüşmektedir (Oğuz, 2010).

Cinsellik konusuna gelindiğinde, genel sonuç olarak hem kadın hem de erkeklerin çoğunluğunun cinselliklerini özgürce yaşayabildikleri sonucu elde edilmiştir. Fakat, araştırmanın dikkat çeken sonucu, cinselliği özgürce yaşadığını söyleyen erkek sayısının kadınlardan fazla olmasıdır. Erkeklerden hayır cevabı veren iki katılımcı, toplumun cinselliği olumsuz karşıladığını düşündüğü için ve hayır cevabı veren bir katılımcı ise ailesiyle yaşadığı için cinselliğini özgürce yaşayamadığını belirtmiştir. Genel olarak sonuç, cinselliğini özgürce yaşayamayan katılımcılar cinselliğin toplumsal olarak tabu görülmesini neden olarak göstermişlerdir. Bununla bağlantılı olarak, bazıları için bekaret ve namus kavramları bir anlam ifade etmese de çoğunluk için bu kavramların toplum, aile, gelenekler tarafından kadın bedeni üzerinde denetim kurmak ve kadın bedenini kısıtlamak için üretildiği vurgulanmıştır. Örneğin, “‘Evlenmeden olmaz.’ söylemi cinselliğimi özgürce yaşamamdaki engellerden biri.”

Günümüzde gençler arasında cinsellik konusu, eski nesillere göre daha az tabu olarak görülmektedir. Yine de cinselliğin bir tabu oluşu, toplumumuz ve diğer ataerkil toplumlarda olduğu gibi kadın bedeni üzerinde daha fazla tahakküm kurulmasına neden olmaktadır. Cinsellikle ilgili yapılan araştırmalarda kadın bedeninin hem geleneksel hem de modern toplum türlerinde cinsel olarak inşa edilmesinin sebebinin toplumsal hayattan beslenmesi ve onu yeniden düzenlemesinden kaynaklandığı sonucu elde edilmiştir. (İlkaracan, 2003; Bilgin R. , 2016; Taşkaya, 2009). Türkiye’de kadına verilen rol ahlak, din, ekonomik ve toplumsal koşullarla bağlantılandırmış, erkeklerin kadınlardan üstün olarak kabul edildiği ve kadınların kendi bedenleriyle ilgili temel haklarını bile erkeklerin iznine bağlı olarak kullandığı bulgusu elde edilmiştir (Komut, 2011).

Sonuç olarak, bu kişisel deneyimler, kadınların bedenleriyle nasıl ilişkilendiklerini ve toplumsal normların etkisini gözlemlememize olanak sağlamıştır. Kadın bedeni, günlük yaşamımızda biz farkında olmadan sınırlandırılmakta ve denetlenmektedir. Kadınlar farkında olmadan kendi bedenleri üzerindeki denetimi sağlayamamakta, onlar için belirlenen kalıplara uyma eğilimindedirler. Sosyal medyadan moda kadar hemen her alanda ortaya çıkan söylemler erkeklerden çok kadınları olumsuz etkilemekte ve onların davranışlarını ve kendi bedenlerine bakış açılarını değiştirmektedir. Elde edilen sonuçlar diğer araştırma sonuçlarını da destekler nitelikte olup, toplumsal normlar ve gündelik pratikler ile kadınların bedenleri üzerindeki haklarının ve eylemlerinin baskı altında tutulduğunu göstermiştir. Bu tahakkümün belirlenmesi, kadınların beden algısını değiştirmek ve daha özgürce tercih yapabilmelerini sağlayabilmek için önemli bir bulgudur. Gündelik pratikler ve kadın bedeni arasındaki ilişki ile ilgili yapılan çalışmalarda toplum tarafından oluşturulan normlar ve beklentilerin, kadınların hareketlerini ve kendi bedenleriyle ilgili karar alma haklarını olumsuz yönde etkilediği bulgusu elde edilmiştir (Yücebaş, 2012; Aktaş, 2017; Aydoğan D. , 2013).

KAYNAKÇA

- Akay, A. (2016). *Michel Foucault'da İktidar ve Direnme Odakları*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Aktaş, G. (2017). Kadın açısından kente ilişkin mekan pratikleri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(27), s. 136-149.
- Alptekin, D., & Delibaş, E. (2021). ESTETİK UZMANLARININ BEDENİN YENİDEN İNŞASINA DAİR GÖRÜŞLERİNİN SOSYOLOJİK BİR DEĞERLENDİRMESİ. *Sosyoloji Dergisi*(41-42), s. 163-186.
- Altınel, H. Y. (2002). Kozmetik reklamlarında kadın ve nesne ilişkisi. *Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi*(1), s. 75-93.
- Aristoteles. (1996). *Metafizik*. (A. Arslan, Çev.) İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Avcılar, E. G. (2022). Sosyal Medyada Kadın Bedeninin İdealize Edilmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi*, 2(2), s. 445-464.
- Avcılar, E. G. (2022). Sosyal Medyada Kadın Bedeninin İdealize Edilmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi*, 2(2), s. 445-464.
- Aydoğan, D. (2013). GÜNDELİK YAŞAM PRATİKLERİNDE ANLAMI İNŞA EDEN TOPLUMSAL DİNAMİKLER. *Sosyoloji Dergisi*, 28, s. 1-18.
- Aydoğan, N. (2011). Moda Fotoğrafında Bir Meta Olarak Kadın . *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Basmacı, G. (2020). İnternet Spor Gazeteciliğinde Kadın Bedeninin Temsili: Sporx Gazetesi. *International Journal of Social and Humanities Sciences*, 4(1), s. 129-144.
- Baudrillard, J. (2008). *Tüketim Toplumu* (3. Basım b.). (H. Deliceçaylı, & F. Keskin, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Berger, J. (1988). *Görme Biçimleri*. İstanbul: Ayhan Matbaacılık.
- Bilgin, N. (1999). *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Bilgin, R. (2016). GELENEKSEL VE MODERN TOPLUMDA KADIN BEDENİ VE CİNSELLİĞİ. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 26(1), s. 219 - 244.
- Bilgin, R. (2016). GELENEKSEL VE MODERN TOPLUMDA KADIN BEDENİ VE CİNSELLİĞİ. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), s. 219-244.
- Bourdieu, P. (2019). *Eril Tahakküm* (5. Basım b.). (B. Yılmaz, Çev.) İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

- Butler, J. (2015). *İktidarın Psikik Yaşamı*. (F. Tütüncü, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Catandaş, C. (2007). TOPLUMSAL CİNSİYET VE CİNSİYET ROLLERİNİN ALGILANIŞI. *Journal of Economy Culture and Society*(35), s. 29-56.
- Connell, R. W. (2019). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar* (4. Baskı b.). (C. Soydemir, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çabuk, S., & Doğan Südaş, H. (2013). Çevreci Bir Bakış Açısıyla Kadın Tüketicilerin Kozmetik Ürün Tüketim Davranışlarının İncelenmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(5), s. 115-131.
- Çakır, H. (2020). Sosyal medyada bedensel dış görünüm söyleminin kadın bedenini inşası: Sosyolojik bir değerlendirme. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 3(2), s. 261-272.
- Demez, G. (2012). Medyada yeni sağlık anlayışları ve kadın bedeninin temsili. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(1), s. 512-532.
- Demirel, S., & Yegen, C. (2015, 06 10). Tüketim, Postmodernizm ve Kapitalizm Örgüsü. *İlef Dergisi*, 2(1), s. 115-138.
- Direk, Z. (2009, Mart). Simone de Beauvoir: Abjeksiyon ve Eros Etiği. *Cogito*(58), s. 11-38.
- Direk, Z. (2021). Antigone ve Etik Dünyanın Sonu. Z. Direk içinde, *Cinsel Farkın İnşası: Felsefî Bir Problem Olarak Cinsiyet* (s. 139-180). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Doğan, S. Y. (2010). Tüketim kültüründe kadın bedeninin idealize edilmesine yönelik kadın algılamaları ve tüketim davranışlarıyla ilişkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(23), s. 51-59.
- Erdoğan, Ö., & Tütüncü, İ. (2015). ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BEDEN ALGISI, YEME TUTUMU VE YAKIN İLİŞKİ KURMA DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ1 STUDYING THE RELATIONSHIP AMONG BODY IMAGE. *EATING AT-TITUDE AND THE LEVEL OF BUILDING CLOSE RELATIONSHIP OF UNIVERSITY STUDENTS. SSTB*, s. 89-113.
- Foucault, M. (1975-1976). *Il faut défendre la société - Cours au Collège de France*. Paris: Gallimard-Le Seuil.
- Foucault, M. (1987). *Söylemin Düzeni* (1. Basım b.). (T. Ilgaz, Çev.) İstanbul: Hil Yayınları.
- Foucault, M. (2012). *İktidarın Gözü*. (F. Keskin, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2015). *Büyük Kapatılma* (4. Basım b.). (I. Ergüden, & F. Keskin, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Foucault, M. (2016). *Entelektüelin Siyasi İşlevi*. (I. Ergüden, O. Akınhay, & F. Keskin, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2017). *Cinselliğin Tarihi*. (H. U. Tanrıöver, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2019). *Güvenlik, Toprak, Nüfus*. (F. Taylan, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Foucault, M. (2019). *Özne ve İktidar*. (I. Ergüden, & O. Akınhay, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gilman, S. L. (1999). *Making the body beautiful : a cultural history of aesthetic surgery* (2. repr. b.). New Jersey: Princeton University Press.
- Göktaş, G. (2021). Sanat Tarihinde Kadın İmgesi ve Egon Schiele Eserlerinde Kadın Temsili. *İstanbul Aydın Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi* , 7(14), s. 121-139.
- Güneş, C. D. (2013, Ekim 15). Michel Foucault'da Söylem ve İktidar. *Kaygı Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*(21), s. 55-69.
- Güzel, E. (2013). Güzellik dayatması altında tüketim nesnesine dönüşen kadın. *Global Media Journal – Turkish Edition*, 5(7), s. 81-96.
- Güzel, E. (2013). Kültürel bağlamda kadın ve güzellik: Türkiyede bir iktidar alanı olarak elitler üzerinden güzellik anlayışına ve bir tüketim nesnesine dönüşen kadın sorununa bakış. *Yüksek Lisans Tezi*. YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ.
- Hamzaoğlu, M., & KONURALP , E. (2019). Geleneksel Toplumlarda Namus Olgusu ve Namus Cinayeti: Türkiye Örneği. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 1(18), s. 51-65.
- HASEKİOĞLU, S. (2008). Reklam ve İdeoloji: Yazılı Basında Yer Alan Reklamlara Göstergebilimsel Bir (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara.
- Hazır, Ö. Ö. (2017). Kadın tüketicilerin kozmetik ürünlere yönelik akılcı, hazcı, plansız ve içgüdüsel satın alma davranışları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ilgar, S. C., & Ilgar, M. Z. (2014). Nitel Veri Analizinde Bilgisayar Programları Kullanılması. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 31-78.
- İlkkaracan, P. (2003). *Müslüman Toplumlarda Kadın ve Cinsellik*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- İmren, M. (2018). İşte benim kimliğim: Moda ve medyanın kadınların kimlik inşası ve ideal beden söylemlerindeki rolü üzerine. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), s. 103-111.
- İnceoğlu, Y., & Kar , A. (2016). Yeni Güzellik İkonları: İnsan Bedeninin Özgürlüğü mü, Mahkumiyeti mi? Y. İnceoğlu, & A. Kar içinde, *Kadın Bedeni* (s. 71-100). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kalan, Ö. (2014, Temmuz 7). FOUCAULT'UN BİYOPOLİTİKA KAVRAMI BAĞLAMINDA MODA VE BEDEN: VOUGE DERGİSİ ÜZERİNDEN BİR SÖYLEM ANALİZİ. *Selçuk İletişim*, 8(3), s. 140 - 162.
- Kant, I. (2016). *Yargı Yetisinin Eleştirisi* (3. Baskı b.). (A. Yardımlı, Çev.) İstanbul: İdea Yayınevi.
- Karabacak, Ö. (2022). ESTETİK CERRAHİ GEÇİREN KADINLARIN BEDEN BEĞENİSİ VE ESTETİK CERRAHİYİ KABULÜ:KÜLTÜRLERARASI KARŞILAŞTIRMA. Karabük: Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Karabacak, Z. İ., & Sezgin, A. A. (2016). SOSYAL MEDYADA VE REKLAM İÇERİĞİNDE KADIN BEDENİNİN ALTERNATİF TEMSİLİ: FATKİNİ KAMPANYASI. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(3), s. 307-322.
- Kaya, Ş. (2018). Kadın ve Sosyal Medya. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17(2), s. 563-576.
- Kesim, S., & Kar, A. (2016). Plastik Cerrahi, "Tanrım Beni Baştan Yarat!.." Metaforunu Mümkün Kılabilir mi? Y. İnceoğlu, & A. Kar içinde, *Kadın ve Bedeni* (s. 191-217). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Komut, S. (2011). Türkiye’de kadın, cinsellik ve kürtaj. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 3(1), s. 87-95.
- Kotanlı, Ş. (2015). MEDYA VE TÜKETİM BAĞLAMINDA İDEAL KADININ MODA ÜZERİNDEN TEMSİLİ: : “BANA HERŞEY YAKIŞIR” VE “BUGÜN NE GİYSEM?” PROGRAMLARI ÖRNEĞİNDE. Erzurum: ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ.
- Köse, H. (2013). TÜKETİM TOPLUMUNDA BİR “SOSYAL BEDEN” KURGUSU OLARAK KADIN. *Selçuk İletişim*, 6(4), s. 76-89.
- Köseoğlu, K. I., Ulusu, Y., & Yönet, Ö. (2023). Postmodern, Lüks Moda Tüketim Kültüründe Geleneksel Kadın İmgesi: Aysha Dergisi Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 14(37), s. 161-188.

- Küçük, N., Mecdi Kaydırak, M., Hotun Şahin, N., & Aydın Bilge, Ç. (2018). Kadınlarda obezitenin benlik saygısı ve cinselliğe etkisi. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 19(2), s. 126-134.
- Küntay, E. (2016). Bedene Şiddet - Özbenlik Değerlendirmeleri Toplumbilimsel Bir Analiz. Y. İnceoğlu, & A. Kar içinde, *Kadın ve Bedeni* (s. 21-42). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Lemke, T. (2017). *Biyopolitika*. (U. Özmakas, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Macit, A. (2020). Bir güzellik miti olarak kozmetiğin yeni medyada algı yaratısı: Instagram'da influencer. Ankara: Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- McNay, L. (2012). Foucaultcu Beden ve Deneyimin Dışlanması. *Cogito*(70-71), 315-332.
- Odabaşı, S. (2008). "Güzelliğin On Para Etmez Şu Estetik Cerrahlar Olmasa": Medyada Beden Politikalarının Temsili. *Kültür ve İletişim*, 11 (1)(21), s. 53-72.
- Oğuz, G. Y. (2010). Güzellik kadınlar için nasıl vaade dönüşür: kadın dergilerindeki kozmetik reklamları üzerine bir inceleme. *Selçuk İletişim*, 6(3), s. 184-195.
- Özdemir, Ö. (2014). Moda programlarında kadın bedeninin metalaşması. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir, Ö. (2016). Moda programlarında kadın bedeninin metalaşması. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*(25), s. 245-270.
- Özgen, İ. (2017). Tüketim Kültürü ve Medyada Güzellik Söylemi: Bir Alımlama Çalışması. *Global Media Journal TR Edition*, 8(15), s. 1-28.
- Özmakas, U. (2019). *Biyopolitika: İktidar ve Direniş*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Öztürk, B. N. (2016). EN GÜZEL TÜKETİM NESNESİ: BEDEN. *3rd International Congress on Social Sciences, China to Ardiatic* (s. 461-469). Antalya: INSTITUTION OF ECONOMIC DEVELOPMENT AND SOCIAL RESEARCHES.
- Paras, E. (2016). *Foucault: Öznenin Yitiminden Yeniden Doğuşuna*. (Y. Çetin, Çev.) İstanbul: Kolektif Kitap.
- Platon. (2003). *Şölen*. (C. ÇETİNKAYA, Çev.) İstanbul: BORDO SİYAH YAYINLARI.
- Polat, G. (2014). Düzenli egzersiz yapan kadınlarda egzersizin benlik saygısı ve beden memnuniyeti üzerine etkisi. *Yüksek Lisans Tezi*.
- Rabinow, P. (1984). *Foucault Reader*. New York: Pantheon Books.
- Revel, J. (2005). *Foucault: Güncelliğin Bir Ontolojisi* (1. Basım b.). (K. Atakay, Çev.) İstanbul.

- Sarup, M. (2017). *Post-yapısalcılık ve Post-modernizm*. (A. Güçlü, Çev.) Ankara: Pharmakon Yayınevi.
- Sel, Ş. (2016). Üniversite öğrencilerinin beden memnuniyeti düzeyleri ile benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Selvi, S. G. (2020, Nisan 22). Koronavirüs ve Biyopolitika Tartışmaları: Agamben ve Foucault. *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 315-341.
- Smith, J. (2018). Body Image and Sexuality. L. Disch, & M. Hawkesworth içinde, *The Oxford Handbook of Feminist Theory* (s. 312-330). Oxford University Press.
- Suiçmez, M. (2018). Medyada Kadın Bedeninin Ötekileştirilmesi: Victoria's Secret Modeli. *Middle Black Sea Journal of Communication Studies*, 3(2), s. 67-84.
- Taşkaya, M. (2009). Kitle iletişim araçlarında kadın bedeninin nesneleştirilmesi: ürün ve marka fetişizminde cinsellik kullanımı. *Toplumbilim Dergisi*, 24, s. 121-132.
- Tekelioğlu, O. (2003). *Foucault Sosyolojisi*. Bursa: Alfa Aktüel Kitabevi.
- Topateş, A. K. (2015). Tüketim Toplumunda Tükenen Bedenler: Kozmetik Reyonu Çalışanları ve Estetik Emek. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 6(2), s. 32-54.
- Uğurlu, Ö. (2015). Kadının benlik sunumunun güncel bir aracı olarak sosyal ağlar bir tasarım unsuru: "Kusursuzlaştırma". *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), s. 231-248.
- User, İ. (2016). Biyoteknolojiler ve Kadın Bedeni. Y. İnce, & A. Kar içinde, *Kadın ve Bedeni* (s. 147-188). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ülken, F. B., & Yüce, N. (2020). YENİ MEDYADA KADIN BEDENİNE YÖNELİK AYRIMCILIK: EKŞİ SÖZLÜK ÖRNEĞİ. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), s. 40-79.
- Villi, B., & Kayabaşı, A. (2014). Kozmetik Ürünler ve Kadın Sağlığı. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 13(5).
- WITTIG, M. (2009, Mart). Kadın Doğulmaz. *Cogito*(58), s. 193-201.
- Wollstonecraft, M. (2007). *Kadın Haklarının Gerekçelenilmesi*. (D. Hakyemez, Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Yıldız, Ş., & Ulurasba, N. (2018). Moda ve Feminizm İçinde Kadın Olmak. *OPUS International Journal of Society Researches*, 9(16), s. 2388-2410.
- Yılmaz, A., & Ağgön, E. (2023). Aktif Spor Yapan Üniversite Öğrencilerinin Beden Memnuniyeti, Mental İyi Oluş ve Özgüven Düzeylerinin İncelenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 14(2), s. 31-42.
- Yücebaş, S. (2012). Türkiye'de muhafazakarlığın gündelik yaşam estetiği. *İnsanbilim Dergisi*, 2(1), s. 62-85.



ÖZGEÇMİŞ

İlköğretimimi, İstanbul'da Kozyatağı İlköğretim Okulu ve İzmir Bergama Mert Öztüre Okullarında tamamladım. Lise öğrenimimi Bergama 14 Eylül Anadolu Lisesi'nde tamamladım. 2015 yılında Ankara Üniversitesi Felsefe Bölümüne girdim ve 2020 yılında mezun oldum. Aynı yıl Ege Üniversitesi Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı'nda yüksek lisans programına başladım. Lisans döneminde 2017-2018 yılları arasında Polonya'da Erasmus Programı'na katıldım. Yine lisans döneminde Kastamonu Üniversite'sinde "Spinoza ve Duygular" adlı bir sunu yaptım. Lisans dönemim boyunca pek çok gönüllü felsefe projelerine katıldım. Yüksek Lisans dönemi boyunca katıldığım birçok araştırma ve projeye de Sosyal Bilimler alanında kendimi geliştirmeye devam etmekteyim.